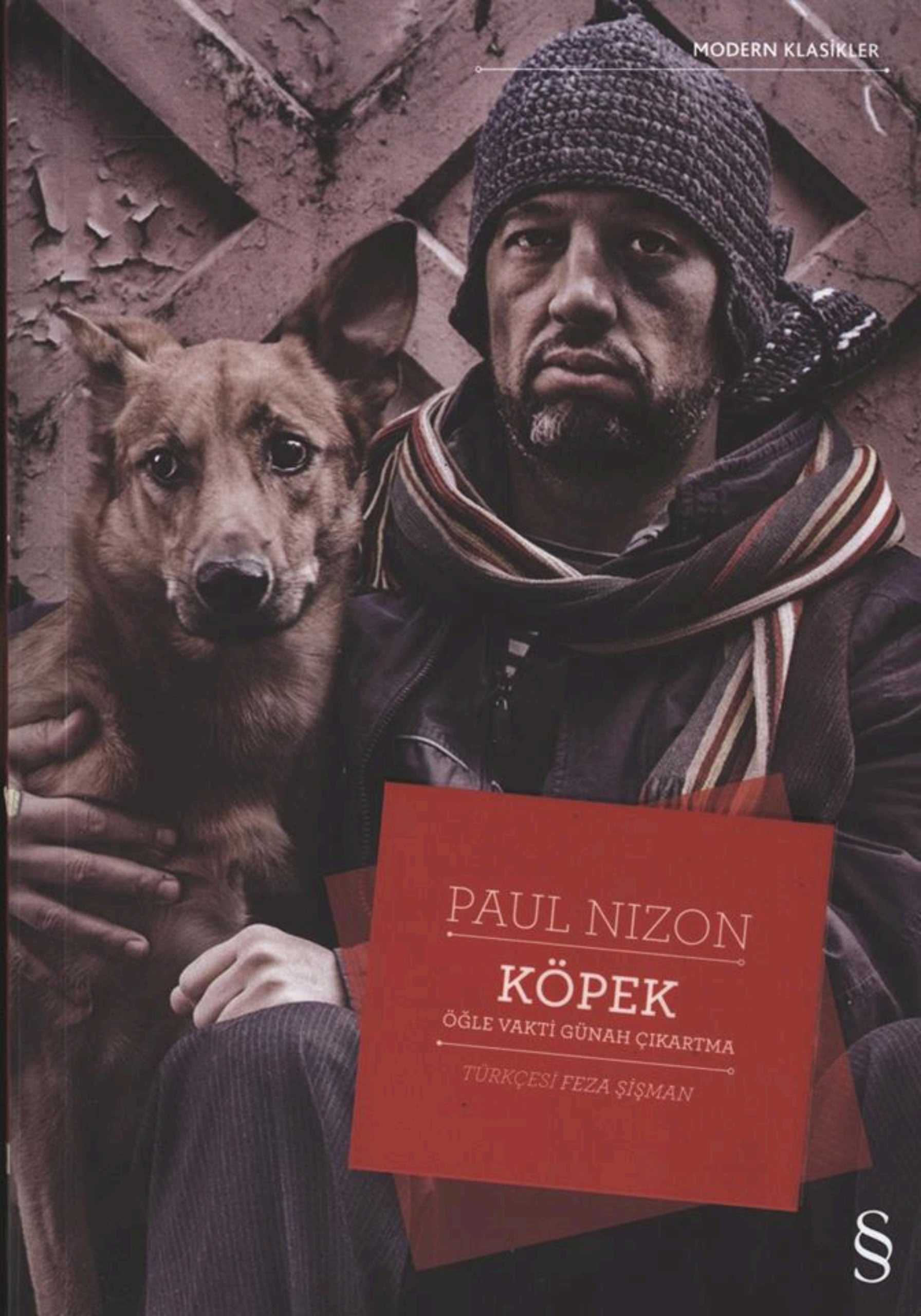
MODERN KLASİKLER

PAUL NIZON

KÖPEK

ÖĞLE VAKTİ GÜNAH ÇIKARTMA

TÜRKÇESİ FEZA ŞİŞMAN

§

EVEREST
1527

PAUL NIZON

İsviçreli yazar ve sanat tarihçisi. Alman dilinin yaşayan en büyük yazarlarından. 1929 yılında Berne'de doğdu. Babası Rus asıllı bir kimyager ve araştırmacıdır. Berne ve Münih'te sanat tarihi ve Alman edebiyatı eğitimi gördü. 1954 yılında evlendi. 1956-57 yıllarını Van Gogh tezini yazmaya ayırdı. 50'li yılların sonunda, Berne'deki Tarih Müzesi'nde çalışırken ilk metinlerini yayınladı. 1959 yılında ilk kitabı yayınlanana dek, Berne'de müze asistanlığı ve Neue Zürcher Zeitung gazetesinde sanat eleştirmenliğini sürdürdü. 1960 yılını kazandığı bursla Roma'da geçirdi. 1960'lı yılların başında Surhkamp ile anlaştı. 1969 yılından itibaren kendisini tamamen edebiyata verdi. 1977 yılında kesin olarak Paris'e yerleşti. 1988 yılında *Stolz* ile "*France Culture*" ödülünü kazandı ve uluslararası bir başarı elde etti. 1999 yılında 7 ciltten oluşan *Seçmeler*'i Almanya'da yayınlandı.

FEZA ŞİŞMAN

1951'de doğdu. İstanbul Üniversitesi'nde hukuk okudu. 20 yılı aşkın Almanya'da yaşadı, gazetecilik, organizatörlük ve moderatörlük yaptı. Türkiye'de Heinrich Böll Vakfı için "Türkiye'de insan hakları ve sosyal toplum tarihinin gelişimi" adlı programı hazırladı ve çeşitli yayın gruplarında muhabir, editör ve genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. Şişman'ın çevirisini yaptığı kitaplar arasında James Krüss'ün "Alman Gençlik Edebiyatı" ödülü kazanan *Büyük Dedem ve Ben*, Katrin Hahnemann'ın *Charles Darwin*, Knister çocuk kitapları ve Edgar Hilsenrath'ın *F*ck America* adlı kitapları yer alıyor. Feza Şişman'ın ayrıca Alfa Yayınları'ndan *Afiyet Olsun* ve Arkadaş Yayınları'ndan çıkan iki derleme kitabı da bulunuyor.

PAUL NIZON

KÖPEK

ÖĞLE VAKTİ GÜNAH ÇIKARTMA

Türkçesi: Feza Şişman

§

Yayın No 1527
Modern Klasikler 29

Köpek
Paul Nizon

Kitabın Özgün Adı: *Hund, Beichte am Mittag*

Yayına hazırlayan: Ömer Ayhan
Almanca aslından çeviren: Feza Şişman
Dizi tasarımı: Beste Miray
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: Zülal Bakacak

© 1998, Actes Sud / Paul Nizon
© 2016, bu kitabın tüm yayın hakları Actes Sud aracılığıyla Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Mayıs 2016

ISBN: 978 - 605 - 185 - 000 - 9
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Biricik kız kardeşime

Önceki hayatımdan geriye neden sadece bu köpek kaldı diye soruyorum bazen kendime. Köpeği düşünüyorum, bir yanılgı, bir sevinç, bir acı, sürekli belirsiz ve çelişkili olan o ilişkimizi düşünüyorum. Köpek sürekli aklımda, sürekli evimdeydi bu köpek. Ben masaya otururdum, o masanın altına uzanırdı. Orada durur, bana yönelttiği ısrarlı beklentisini solurdu, sınırsız bir itaatkârlık, ne büyük bir külfet diye düşünürdüm. Düşünürken suçluluk duyardım. Özellikle de birlikte dışarı çıkma zamanı olduğunu anlatmaya çalıştığında. Reverans pandomimi yapıyormuş gibi iyice gerinirdi. Ucu hafif yuvarlanmış dili dışarıda, pembe damağındaki siyah benekler ve diş etleri görününceye kadar ağzını kocaman açıp esnerdi. Bunu çok belirgin, gözden kaçmayacak bir şekilde yapardı ve bu arada aşağıdan yukarıya sanki gözlüğün üstünden bakıyormuş gibi beni göz ucuyla manalı süzerdi. Görmezlikten gelirsem homurdanarak tekrar yere yatar, yuvarlanırdı. Onu dolaştırmanın zamanı geldi diye düşünürdüm. Ve ben bunu düşünürken, daha ayağa kalkmadan, ayaklarının üstüne dikilip üstüme atlar, neşe içinde kuyruğunu sallayarak havlardı.

Sürekli köpekle birlikteyim. Rue Saint-Hyacinthe ile Rue de la Sourdière'in köşesinde duruyorum, orada sotaya yatmış gibi bekliyorum. Kimse tabii gerçekte sotaya yattığımı düşünmüyor, onların ne düşündüğünü biliyorum. Sokakta yaşıyorum, insanlar

yanımdan geçerken kavis çiziyorlar ya da bakışlarını yere eğiyorlar, bu beni eğlendiriyor. Dokunulmazlardanım. Yırtık pırtık kıyafetimle sosyal olarak pek kabul edilebilir görünmüyorum. Geçenlerde yüzüm korkuttu beni, yaşlanmış görünüyor. Yürüyüşüm de bir tuhaf. Yamuk, akıl hastanesinde yatanların yürüyüşü gibi, vitrin camında önce kendimi tanıyamadım. Bu ben miyim? Şu anda bunu düşünmek istemiyorum. Düzenli olarak uğradığım bazı durma yerlerim var. İnsanlar gözlerini kaçırıyorlar, onlara el açacağımı sanıyorlar, ayrıca ben dilenmiyorum, içmiyorum da, belki arada sırada bir bira, hepsi bu. Çok garip, insan sokakta yaşadığında nasıl da öteki aylaklara uyum sağlıyor. Onlar gibi çöp kovalarını karıştırmaya alıştım ve amaca mütenasip olması için onlar gibi aldatıcı, riyakâr bir yürüyüşüm oldu. Bu yürüyüş onlara benziyor. Kovaları daha çok gazete için karıştırıyorum, yeni bir alışkanlık. Uzun süre sokakta yaşayınca dünya yasaklarla doluyor. Açık havada yaşanıyor, ama karantinada yaşanıyor, dokunulmazlık üstte camdan bir fanus gibi taşınıyor. Bana göre hava hoş. İlişki aramıyorum. Bekliyorum.

Bu arada çevremde yeni biri belirdi, Beyaz Şeyh diyorum ona, tek püsküllü, tuhaf beyaz bir yün bere ve bebek elbisesine benzer ince tüylü yünlü bir manto giyiyor, yanında bir bavul taşıyor. Sanki biriyle randevusu varmış gibi sürekli bir binanın girişinde duruyor, utanıyor. Bense bundan hiç çekinmem. Bekliyorum, köpeği beklediğimi söyleyebilirim.

Köpeği düşünmek istiyorum, hepsi bu. Ben köpeklerle büyüdüm ve her zaman bağlanmaktan kaçtım, en güzel, en güçlü olanlarından bile. Sanki huzur içinde olmak, sanki çok fazla mutluluk bana göre değilmiş gibi. Ailemden de kaçtım günün birinde, neden, tam olarak kendim de bilmiyordum. O günlerde de son köpeğimi almıştım. Bunu hep çocuklarım için, babalarının neden çekip gittiğini anlayamayan çocuklarım için yaptığımı

sanıyordum, artık en azından benimle birlikte bir köpekleri vardı, onların aile köpeği olmuştu. Çocukluklarının refakatçisiydi, benden alıp gezdiriyorlardı, bazen geceleri köpeği dolaştırmak için büyük arabamla kırsala giderken ya da sadece parka yürüyüşe giderken bana eşlik ediyorlardı. Köpek aracılığıyla parçalanmış aile üstünkörü bir arada tutulmuyor muydu? Köpek sayesinde en azından uyumlu bir grup gibi gözükmüyorlar mıydı?

Aileden çıktıktan sonra köpeğimle birlikte ilk ikametgâhım, göçmen kuşların mesken edindiği yıkık bir ev oldu. Odada yalnızca en gerekli şeyler vardı, masa, sandalye ve yatak. Odanın penceresi ileride işçi barakalarının olduğu bir arka avluya açılıyordu. Yoğun çalışma ve yoğun pikap müziğinin huzursuz ettiği bir dönemdi. O kadar yalnızdım ki yalnızlıktan midem gurulduyordu, yalnızlığa doyamıyordum, daha da acıkıyordum, ancak o zaman mutlu oluyordum.

Ev sahibi tesadüfen tanıştığım biriydi, yeri boldu, köpeğe de karşı değildi. Gündüzleri evde olmuyordu, gece geç vakit içki alemi yaptığı arkadaş grubuyla naralar atarak dönüyor, hepsini yukarı çıkarıyordu. Oda kapısını kapatıyordum ya da evden çıkıyordum. Köpek onun dostane tavırlarına yanaşmıyordu, adam yaklaştığında dişlerini gösteren aksi bir sırıtışla karşılık veriyordu. Bir köpeğin insan karakterinden ne kadar anladığını asla bilemezsiniz. Sempatisini ve antipatisini içgüdüsel dağıtır. Bizim ev sahibi uyduruk bir derginin redaksiyonunda göstermelik bir iş yapıyordu, gece alkol aşırılıklarına hazır hale gelinceye kadar orada zaman öldürüyordu. Huzursuz gözleri vardı, karmaşık konuşmalarını gereksiz beylik laflarla birbirine bağlıyordu. İşi göstermelikti, düzgün elbiseleri göstermelikti, bilhassa parasını har vurup harman savurduğu annesi içindi, ondan deli gibi korkuyordu. Titriyordu. Tıraş olurken kendini kesiyordu, kabuklanmış kan izleriyle sürekli büyük bir telaş içinde işe koşturuyordu.

Paslanmış konserve ve pislik içindeki tencere çöplüğünde, mutfakta tıraş oluyordu. Çok iyi bir aileden, eğitim görmüş, okul kaçağı. Meyhane kapandıktan sonra gecenin geri kalanında ona arkadaşlık etmeleri için ayyaşları ve sokak serserilerini topluyordu. İşten çıkartıldığında evi ateşe verip ortadan kayboldu. Bu alkoliğin daha sonra başka bir şehirde garsonluk yaptığı, elinde tepsiyle karşıdan karşıya geçerken araba altında kaldığı söylendi. Onu düşünmek istemiyorum.

Artık bir köpeğim vardı, köpekleri çok iyi tanımama rağmen, kolay iş değildi. Onu eski bir paltomun üstüne yatırmıştım, kokum başlangıçta yuva yerine geçebilir diye düşünüyordum. Her yere arkamdan geliyordu, tuvalete giderken bile peşime takılıyordu.

Gazetede işten eve gelip silah çeken adamı okudum. Silahını çekip karısıyla çocuklarını öldürüyor. Ailesinin evine gidiyor, annesini babasını da öldürüyor. Namluyu şakağına dayayıp ateş ediyor, vuruş ölümcül değil. Adam hayatta kalıp ömür boyu hapis cezası alıyor.

Bu türden haberleri büyülendiğim kadar sıkılarak da okuyorum. Adamın derdi neydi? Söylendiğine göre araştırmada çalışan, işi konusunda ketum bir doktor. İş yeri başka bir şehirde olduğu için işten erken çıkıyor, yorucu günün sonunda yine de her zaman ailesine ayıracak zaman bulabiliyordu. Çocuklarının eğitimiyle ilgileniyor, anne babasına bakıyor ve parasal işleriyle de ilgileniyordu. Parasıyla yatırım yapıyordu. Adam yalnızca düzgün değil, gazeteye göre kusursuz bir yaşam sürüyordu. Ne yazık ki bunun bir çifte yaşam olduğu anlaşıldı. Adam yüksek öğrenimini bitirmemiş, sınavlara girmemişti, komşuların onu adlandırdığı gibi ruhsuz biri değildi, sahtekârdı. Gelirini, anne babasının hesabını sormadığı servetleriyle yaptığı spekülasyonlardan sağlıyordu. Soru şu, borsada oynamadığında zamanını

nasıl geçiriyordu. Kütüphanede bilimsel yayınları inceleyerek geçiriyordu. Okumadığı zamanlar yürüyüşe çıkıyordu, gazetenin yazdığına göre doğayı ve yürümeyi çok seviyordu. Bununla birlikte uzun süre temkinli ve kâr ederek, bir dizi talihsizlik art arda gelinceye kadar borsada oynadı, onları aşırı cesaretle telafi etmeye çalıştı ve birden iflasla yüz yüze geldi. Şimdi durumu nasıl açıklayacaktı? Akıl almaz bir olay. Skandalı zorla kabul ettirip her şeyden çok sevdiği insanların hayatını kaydırmayı aklı almıyordu. Adam örnek bir mahkûmdu. Hem de hâkim önünde hiç lafını sakınmadan her şeyi itiraf etti. Yalnızca, suçlamada sık sık telaffuz edilen kişinin kendisi olduğunu tam anlayamıyordu. O kendisi miydi? Savunmaya hiç yardımcı olmadı.

Dediğim gibi, büyülendiğim gibi sıkılarak da okuyorum bu tür haberleri. Okurken fantezi alevleniyor, insanın ağzı açık kalıyor ve kulak kesiliyor. Ve haber delikleri yamıyor, korkuyu bir yana itiyor, kabul gören kalıplara göre sıralıyor, böylelikle sanki hepsi başka bir Arşipel'de oturuyorlarmış gibi görünüyor ve kimseyi hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Dehşetengiz olay bir öcü masalına dönüşüyor ve okuyucu şöyle düşünüyor: Herkes düzgün sanılan bir benliğin kabuğunda uyuyup başka biri olarak uyanabilir. Ama kesinlikle katil olarak değil. Okuyucu böyle düşünüp spor bölümüne geçiyor.

Yola çıkmam lazım. Yağmur yağmadığı zaman parka gidiyorum. Bir banka oturup insanları gözlüyorum. Çok ilginç insanlar var, favorim çocuklar. Yugoslavlardan uzak duruyorum. Genç çocuklar ellerinde bira kutularıyla, zapt edilemez ve saldırgan görünüyorlar. Bence ufak bir bahaneyle saldırırlar. Kavgacı olduklarını düşünüyorum. Gülüşleri de rahatsız edici. O kadar genç ve kuvvetliler, tüm o azgın güç boşa. Hiçbir şey yapmamaktan hastalanıyorlar. Sanki kampta gibiler, kaçıp kurtulma hırsı içinde. Çekip gittiklerinde arkalarında yığınla teneke kutu

bırakıyorlar. O sırada işte, çete halinde bu Yugoslavlar kaçış planları yapıyorlar ya da geçmişte kalmış kavgaları, şifa bulmayan haksızlıkları, köy meselelerini tartışıyorlar, sürekli aynı şeyler. Ve sonra yaprakların çatısı altında top oynayan çocuklar, bir de birbirlerinin gözlerinin derinliklerine bakan âşıklar. Ve azimli çalışkan memurlar, parkı aceleyle geçen iş adamları. Park boyunca uzanan çok sayıdaki istikameti farklı tempolarla geçip giden yayalar. 'Jogging' yapanlar. Ve köpekler.

Köpeğimle yeniden yürüyüşlere başlamış, ağaçlara olan eski sevgimi yeniden keşfetmiştim. Köpek için hacet, eski sahibi için temaşa yeri. Ağaçları kucaklamaktan hep çok hoşlanırdım, kaba kabuklarını ellerimle okşuyordum, pürüzlü gövdelerine iyice yaklaşıyordum, kendimi toprakta kaybolan kök uzantılarıyla birlikte özümlemek istiyordum, bu yaslanmanın daha fazlası, ötesiydi. Ve ağacın tepesine bakardım, rüzgârın, kuşların kımıldattığı yapraklar âlemi, ebruli, deruni ve ruhi.[1] Köpek etrafı koklarken, ben yukarıya, dev ağaçların yeşillik âlemine bakıp hayret ederdim.

Arabayla kırsala gitmeye zaman olmazsa, akşamları köpeği göl kenarındaki gezinti yerinde yürüyüşe götürürdüm. O önde zıplayıp oynarken, ben oraya doldurulmuş villalara ve idare binalarına bakardım. Geceleri binalar bomboş olurdu. Gölün kıyısındaki fundalıkların arasından bir şilep görebilirdim ve bazen de baştan aşağı ışık kümeleri halinde ışıl ışıl parlayan bir eğlence gemisi, bir de o guruldama, yelkenli tekneleri çekerken zorlanan zincirlerin iniltisi. O zamanlar çalışıyordum ve zamanım sürekli olarak azdı, yani randevulardan *kendime* zaman bulamıyordum ve koklamak, koku almak ve oraya buraya koşmak için bol zamanı olan köpeği seyrederken *hayta* diye mırıldanıyordum.

1 Özgün metinde: "Nestern und Nüstern". (ç.n.)

Daha çocukken hep bu yeterli zaman olmaması bezginliği vardı, neden? Düşünmek için asla yeterince zamanım olmuyordu. Kendimi sevdiğim işlere kaptırmak istediğimde hep bir şeyler olurdu, okul ya da ev ödevleri engellerdi. Bu nedenle okuldan eve yürürken yolu dolanarak uzatırdım. Tanımadığım semtlere girip, orada kendime başka bir yaşam hayal ederdim, kimsenin haberi olmazdı. Hayal kurmaya zaman bulamazdım, bu nedenle köpekle akşam gezisinde bir parça biriktirirdim. Ara sıra küçük kız kardeşim bana yürüyüşte eşlik etmek isterdi. Susmasını ve sessiz olmasını şart koşardım. "Seninle sohbet edemem, düşünmem gerekiyor, anlıyor musun?" derdim. Köpek başı çekerdi, arkasından düşüncelerimle ben, yanımda susmakla cezalandırılan somurtkan kız kardeşim. Daha çok yalnız giderdim.

Haftasonları köpeğimle uzun yürüyüşler yapardım, şehir dışındaki kış doğasını düşündüğümde kar kokusunu duyabiliyorum, o sıralarda, cam gibi nehir ve ölü köylerle ve derin karla örtülmüş vadi ovası, ağaçlar darağacı gibi, hiç kimse yok, hiç ses yok, tek tük bir kuş havalanır havalanmaz, karanlık karlı gökyüzünce yutuluyordu. Köpeğin patileri buzlanırdı, aksamaya başladığında fark ederdim, patisinin altından sert buz parçacıklarını ayıklamak için koşardı. Bu, düşünmeyi bölüyordu, gerçi düşünmekle gerçek arasında bir fark yoktu, resimlerde boğuluncaya ve dünyanın içime mi sızdığı yoksa dışarı mı aktığım bilemez duruma gelinceye dek kafamda tüm manzarayı bir sel gibi istila ederdim, yeniden toparlanmak zor olurdu. Bazen emektar köpeği taşımam gerektiğini düşünürdüm, bu, çizgiyi aşmaya karşı sağlam bir şeye tutunma ihtiyacından kaynaklanırdı. Eve dönmek, yeniden küf kokulu ev ortamına tıkılıp kalmaktı ve içeride kordan bir ateş olurdu, yalnızca gevşeyen uzuvlar ve yanaklar için değil, dışarının üfleyerek tutuşturduğu ışıl ışıl bir mutluluk ateşiydi, umuttu.

Hedefe yönelik öğrenme anlayışım hiç olmadı, sonradan aynı şekilde yüksek öğrenimde ve disiplinli iş yaşamında da başarılı olamadım ya da gerekli konsantrasyona sahip değildim. Her zaman beni durduran bir şeyler oluyordu. Hep yoldan çıkıyordum. Aslında ben evlilikten ve işe girmekten kaçmıyordum, yoldan çıkıyordum. Yalnızca sokakta can bularak ya da hani ne yardan ne serden denir ya, öyle yaşıyordum. Evde ya da iş yerinde hemen her şey bana sıkıcı geliyordu. Artık her şeyi biliyordum ve bu iyi bilinen, önümde bir çöl gibi uzanıyordu. Nasıl sıkılıyordum! Evlilikte bile hemen sıkılıyordum. Eve gelmeyi erteliyordum. İlişki alışkanlık haline gelince hemen canım sıkılırdı. Güvercin uçuverdi, kurtarıcı sözcüğü kaçırdım, uzlaşmayı kaçırdım, bezgin bir suskunluğa gömüldüm. Ve suskunlukla orantılı olarak arzu başka bir yerde tehlikeli bir potansiyelde büyüdü. Gerçekten de sokakta sabırsızca, sanki koklayarak ve kuyruk sallayarak yürüyordum.

Az önce Japon kitapçının olduğu binadan çıkan tuhaf adam sallanarak yanımdan geçti. Dikkat çekici bir kişilik. Her zaman iyi giyiniyor, palto giymeyi seviyor, sıcak havada bile genellikle şapka takıyor, altından yele gibi kır saçları fırlıyor. Ağızlıkla sigara içiyor. Bir tür sanatçı sanırım, fiyakacı diye mırıldanıyorum, çünkü kendinden çok emin gözüküyor, bana özür dilemek istercesine kısa bir an baktığında bakışında biraz güvensizlik vardı. Nedense bir türlü selamlaşmayan eski ahbaplar gibi sürekli karşılaşıyoruz. Nasıl yaşıyor acaba?

Benim yatacak yerim var, tabii eğer kalmak için daha cazip bir yer olmazsa. Bir hizmetçi odası. Lavabosu da tuvaleti gibi dışarıdaki koridorda, çatı katındaki diğer odalarda kalanlarla ortak kullanıyorum. Onlarla karşılaşmaktan kaçınıyorum. Bir sürü merdiveni her zaman ya da hemen her zaman yedinci kata kadar büyük bir gizlilikle, hırsız gibi çıkıyorum. Merdivenlerde karşılaşma düşüncesi bende panik yaratıyor. Neden korkuyorum?

Bana hırsız muamelesi yaparlar diye mi düşünüyorum? Bazen evin önünde korku öyle büyük oluyor ki, açık havada bir bankın üstünde geceliyorum. Sokakta yaşıyorum. Düşüncemde yaşıyorum. Düşüncemde insanlara gözüktüğüm gibi değilim. Ya da henüz değilim. Henüz sokak serserisi olmadım, tam sayılmam.

Köpeği düşünmek istiyorum. Köpeği düşünürken onu terk ettiğim için acı duyuyorum. O zamanlar, Paris'te yoldan çıktığımda, bir daha hiç geri dönmeyerek onu yüzüstü bıraktım. Bekle dedim, evden hemen çıkmadan önce, onu götürmek istemediğim için sanki köpeğe bekleme görevi veriyormuşum gibi söyledim. Burada bekle, dedim, birazdan geleceğim ve geri dönmedim. Köpek bir tanıdıkta, ona emanet etmiştim, beni bekliyor. Henüz ben de bilmiyordum, hiç geri dönmeyeceğimi. Bir kadın hikâyesi. Aşk hikâyesi? Nasıl adlandırmam gerektiğini bilmiyorum. Bir aşk gecesiydi, sonrasında arzu ya da fantezi o kadar güçlü oldu ki eve dönüş yolunu şaşırdım ve bir daha da asla bulamadım. Ve köpek de üzüntüden telef oldu.

Gazetede saat 17.30'da gözaltına alınan ve saat 19'da hücresinde ölü bulunan adamı okudum. Kazağının ilmiklerini sökmüş, iplikten sicim yapmış, sicimi boynuna dolayıp, ucunu aşık kemiğinin altına bağlamış ve inatla ayak direyerek boynundaki şah damarını testere gibi kesmiş. Daha yirmisine bile girmemiş biri arabayı çalarken gafil avlanıp tutuklanıyor. Araba hırsızlığı. Adi bir suç. Bu maharetli ön hazırlığa ve düşünmesi bile korkunç, kahramanca öz yargının icrasına bir buçuk saat yetiyor. Hücrenin kapısının sürgülenmesiyle gencecik bir yaşam bitti. Bir kazak ve ölme cesaretinden başka hiçbir şeyi olmayan yaşama bir son verildi.

Köpek, saldır!

Evsiz aylakların çoğunun son zamanlarda köpeği var, moda. Bunu kimisi, dilenciler, dikkat çekmek için, kimisi rehine olarak

kullanıyor. Yoldan geçenler bu görüntüde insanlardan önce masum hayvanlara acıyorlar. Onlar yalnızlığın boşluğunu doldurmak için köpekte değişiklik arayanlar. Yalnızlıkta en güzel arkadaşın köpek ya da kedi olduğu söylenir. Fiziksel olarak var olmaları yetiyor. Ben beklenti baskısını, sadakat gösterilmesini çoğu kez işkence gibi hissettim, sıkıntıya katlanmadım. Arada bir de kendi yoluna gitse, diye düşünüyordum. Ve *hayta* diye azarlıyordum onu. Acaba haytayla neyi kastediyordum? O ne güvenliğim ne de korumamdı, en azından bunu kanıtlamak zorunda kalmadı. Saldırgan bir kavgaya karışma tehdidi altında olmamdan kesinlikle hoşlanmazdı, böyle durumlarda kolumu kapmak ve araya mesafe koymak için *benim* üzerime atlardı. Ayrıca bir sarhoş bize yaklaştığında hırlayarak uyardığı da oluyordu. Bölünmez bir dikkati vardı, uyanıktı; çok ender, istisnai durumlarda, etrafı koklarken ya da bir koku aldığı zaman bana, hatta seslenmeme ve ıslık çalmama aldırış etmeyecek kadar dikkati oraya kaymış olurdu. Çünkü tutku ait olma duygusundan daha güçlüydü. Hayalciydi benim köpeğim. Bol bol uyumakla meşguldü, onun için koşmak gibi bir zorunluluktu, en ufak bir fırsatı bile kaçırmıyordu. Ve nasıl da kendini suya atıyordu, denize, göle, nehre, hatta çeşme havzasına. Bir çakıl taşını çıkarmak için denizin dibine dalardı, en azından denerdi, ben bir şey atarak yalnızca lütfetmiş olurdum. Hayalî bir varlıktı benim köpeğim. Onun yalnızca orada durup dudaklarıyla emdiği havayla koku almasını severdim. O benim refakatçimdi, ben onun pasif ortağıydım. Ona hitap ettiğimde *BİZ* diyordum. Onlara göstereceğiz. Birazdan gideceğiz. Bizi çocuk gibi idare edemezler. Biz ikimiz. Hadi gel!

Çalıştığım zamanlar köpek benim için bir yüktü. Ne kokluyor bu böyle? Onu hor gören öfkeli emirlerime aldırış etmeden inatla görünmeyen bir lekeyi büyük bir özenle kokluyordu, bir büyüteç eksikti. Ne yapacaktı bu araştırma sonuçlarını, hafiye burnuna

ulaşan neydi, kapsamlı analizlerde ona ne gibi bir mesaj vardı? Analiz? Bilgisini mi zenginleştiriyordu, evetse o zaman bunları it beyninin neresine sokuyordu? Görüntüye mi dönüşüyor diye düşünüyordum ve sabırsızlıktan deli gibi tasmasını çekiyordum. Fantezisine girince, sonra da hayallerine mi giriyor? Bu bir uyarı mı, yoksa vaat mi? O bir lekenin peşindeydi ve ben de onu boğabilirdim. Dik kafalı, inatçı eşek, diye bağırıyordum. Randevumun olması, zamanımın azalması beni sıkboğaz ediyordu. Köpek de o anda halinden son derece memnundu. Ânı yaşayan yaratıktı, benim köpeğim. Farkında olmadan onu nasıl da kıskanıyordum. Hayran kalıyordum? Onun yüzünden sık sık zaman planlarım, hedefim şaşıyordu ve geç kaldığım oluyordu.

Daha öğrenciyken evin yolunu şaşırdım. Beni bekleyen gerçek bir yuva olmayınca başka ne yapabilirdim ki. Bir aile yaşamı sürdürmüyorduk, bir otel idare ediyorduk, bazı sürekli kiracıların dışında sürekli değişik misafirler girip çıkıyordu. Misafirlerin gelip gidişine göre, görevli kadınlar, hizmetçiler ve uşaklar hizmette değişik roller üstleniyorlardı. Aile üyeleri olarak söz konusu kişileri resepsiyonda kayda geçiyorlar, girişleri, çıkışları denetliyorlar, odaları derisini soyarak temizliyorlar, yemek odasında sofra kurup kaldırıyorlar, yemekleri getirip götürüyorlar, pişiriyorlar, besliyorlar, temizliyorlardı. Arada bir aceleyle fark ettirmeden kantin usulü yemek yiyorlar, biraz soluklanıyorlar ya da çalışma süresinde mola verdiklerinde dinleniyorlardı, anne ilgisine fırsat kalmıyordu, şefkatin lafı bile edilemezdi, sığınma, himaye değil, yalnızca kargaşa vardı, evdeki herkesin ayağı altındayken benim okula ayak uydurmam bir mucizeydi. Okuldan eve gelirken gecikmem, yan yollara sapmam ve oralarda, en azından hayalimde, kimsenin, icabında otel yaşamından tembelleşip şişmanlayan köpeğin de bilmediği başka yaşamları yaşamam gayet makuldü. Köpeğin de doğru dürüst bir köpek yaşamı yoktu, be-

nimle yaptığı akşam dolaşması ya da haftasonu yürüyüşleri hariç her şeyden önce çok az yürüyordu. Ya da hizmetçilerden biri, örneğin pazara giderken onu da götürüyordu.

Onu gezdiren kız beslemelerin en çirkiniydi. Gelişmemiş, aklı kıt denenlerden. Sürekli evyenin başında ya da dizlerinin üstünde yeri temizleyip ovalayan, özel yaşamı olmayan bir iş gücü. Bir somya ve dolabın dışında fazla mobilyası bulunmayan, galiba bir de eski bir bavulun olduğu çatı katında dımdızlak küçük bir odada uyuyordu. Arada sırada köpekle ilgilenen oydu. Ağır bir aksanla, onu sakinleştirmeye çalışıyordu.

Uzun süredir bir evde ya da çalışma ekibinin içinde olmadım ve evde ikamet edenleri ve çalışanları kendi öznel bakış açımla değerlendiriyorum. Onların yerinde olmak istemezdim. Sürekli telaş içinde görüyorum onları, öğle arası kuyrukta bekledikleri ayaküstü hazır yiyecek büfelerine, akşamları, sıcak yuvaya dönmeden, yani televizyonun karşısında oturup yatağa girmeden önce alelacele bir Pernod devirip, biraz sohbet ettikleri en yakın bara gidiyorlar. Evde yorgunluktan bitkin düşüyorlar, ertesi sabah tıkıldıkları otobüs ya da metro onları işyerinin ağzına götürüp bırakıyor, orada canlarını dişlerine takıp çalışıyorlar, boş zaman hayali kuruyorlar ve şimdiden emekliliklerini düşünüyorlar. Randevudan randevuya sanki iple öne doğru çekiliyorlar. Ânı nasıl yaşayacak? Denk gelirse en sevdiğim şey göze çarpan işler yapan küçük insanların zanaatlarını seyretmek. Birkaç gün önceki dükkân çalışanı çocuk, dükkânın önünde çuval balyasındaki teslimatı bir bıçakla söküp çıkarmaya çalışıyordu. Bütün gücüyle vurarak çaputu hazır hale getirdi, öteki eliyle de bezi bir yırttı ki, mallar yarılmış karnın iç organları gibi balyadan fırladı. Bir dükkân ötede, sevkiyat aracının getirdiği içecek kasası istifinin önünde bir görevli duruyordu. Güçlü kollarıyla kasaları art arda tutup döner mekanizmalı metalin üstüne sürdü, rulo konveyör

bant, bir tünele girer gibi dükkânın içinde kayboldu. Kasalar kaldırımdan takırdayıp sallanarak dükkân kilerinin yutağına kaydı. Yan tarafta dilenciler yere kurulmuşlar, bir de iki köpek ve bir şişe kırmızı şarap, onlar da mesailerine başladılar. Sokak temizlikçileri de üstlerindeki zehir yeşili iş elbiseleriyle aynı yeşilden süpürgelerle -eskiden süpürgeler çalıdandı, şimdi plastik bir maddeden- kaldırımdan sulanmış kenar oluklarına pislikleri süpürdüler, etraftakileri rahatsız etmeyerek temizliyorlardı. Ben su birikintisinin önünde durup, fışkıran su ağzını hayranlıkla seyrediyordum. Şehrin ortasında dolup taşan bir kaynak. Fokur fokur fışkırıyor. Beni ferahlatıyor. Zanaatkârlar her zaman beni çekmiştir. Köpeğimle oturduğum son evde ara sıra bir marangoz çalıştırıyordum, yaşlı bir adam. Hep aynı eskimiş takım elbiseyi giyerdi, bu kadar kanaatkâr olması dokunaklıydı. Onu tek bir bardak şaraba bile ikna etmek zordu. Evde çapraz bulmaca çözer, karısı için alışveriş yapardı. Nadiren onun gibi emekli olan eski meslektaşlarıyla geziye giderdi. Kesinlikle parayla ilgilenmezdi, ihtiyaç duyduğu her şeye sahip olduğunu, parayı harcayamadığını söylerdi. Bu yüzden takılacak bir elbise askısı, kapı ya da kilidin düzeltilmesi gibi şeylerim olduğunda, gönülsüzce de olsa geliş nedeni sadece sahici bir hatırşinaslıktı. Buna karşın çalışırken sistemli ve enerjik, hem de hızlıydı. Özellikle benim gibi birinin yanındayken neden canını dişine taktığını merak ederdim. Bir mağazada, hatta bir alışveriş mağazası zincirinde çalışmıştı. Bu hizmet anlayışı oradan aldığı terbiyenin bir sonucuydu. Çalışma söz konusu olduğunda üşengeçliğe izin yoktu, yani her şey şip şak olmalı! Alet kutusunda vidaları yağlayıp uyar hale getirmek için ufak bir parça sabunu da vardı. İyice düşünerek yapıyordu işini. Büyülenmiş gibi seyrederdim, köpekten de bir memnuniyet mırıltısı gelirdi. Bir çeşit emekli marangoz profesörü, bir otorite. Telefon ettiğimde önce önlemini alıp reddeder, ama sonunda

pes ederdi. En olmayacak zamanda, mesela Noel akşamı telefon edip onu buraya çağırsam, nasıl lafı eveleyip geveleyerek karşı çıkacağını ve sonunda itaat edip tırıs tırıs geleceğini gözümde canlandırırdım, çünkü itaatkârlık onun belleğine kazınmış, içine monte edilmişti. Bunu tabii ki yapmadım, ama itaatkâr tavrı öyle mahcup edici bir durumdu ki, insanı, en azından fantezisinde, sadist şakalar yapmaya âdeta tahrik ediyordu. İşi bittikten sonra isteksiz de olsa bir bardak şarap ve bir, en fazla iki sigarayla ayartılmaya ve ağız yoklamaya izin veriyordu.

Artık durumum bu. Evet, hemen hemen hiçbir şeyim kalmadı. Bende sürekli bu safra atma, indirgeme isteği vardı. İyice erimek, mümkünse kemiklere kadar. Azıcık bile takdiri hak etmeyen bir hiç. Bu nedenle mi sürekli ilişkilerden, evlerden ve hatta aşktan kaçıyordum? Karar vermekten mi korkuyordum?

Sanırım, genç tutuklunun intihara kalkışma kararını vermesine gözaltına alınma ve utanç korkusundan daha çok tutuklanma şoku neden oldu. Çok genç, daha yetişkin bir erkek değil ve birden âdeta bu demir parmaklıklarla damgalanmış role hapsediliyor, suçlu, geri dönüşü yok. Bunları kabullenemeyeceğini biliyordu. Henüz bir hikâyesi yoktu. Bu hikâyeyi istemiyordu. Hikâye olmasın.

Benim hiçbir hikâyem yok. Köpeğin de hiç hikâyesi yok, olsa da onu düşünemez. Pürdikkattir. Koklar. Köpek benim düşüncemde. İçimde. Her yaşam hikâyesi bir polistir, seni tutuklayıp, içeri tıkar, hüküm giydirir diye okumuştum bir zamanlar. Bu nedenle mi üniversite öğrenimimi yarıda bıraktım ve daha sonra da sık sık iş değiştirmem, tutuklanmamak için miydi? Her türlü işi yaptım, ilan temsilcisiydim ve hem de yönetimdeydim, girişim danışmanı, belgeselci, hayalet yazar, gazeteci oldum. Bir mevkiye geldiğimde, o görevi yürütmekten çok o rolü oynuyordum. Yerimi hiç tam dolduramadım, sanki bana garip elbiseler içinde,

sahte belgelerle dolaşıyormuşum gibi geliyordu. Foyamın ortaya çıkacağı korkusu beni huzursuz ediyordu, herkes gibi işimi olabileceği kadar iyi yaptığım halde kendimi öyle bir sahtekâr gibi görmek beni kemiriyordu. Sahtekâr? Daha da vahimi, sanki yalnızca çalışma hakkım, meşruiyet değil, varoluş hakkım da yok gibiydi. Sonra hemen istifa ediyordum. Git ve sokağa çıkıp kaybol. Yalnızca sokakta mutluyum ben, diz boyu başka bir gündelik yaşamın içindeyken. Kaldırımda, o kadar çok şeyin konuşulup yaşandığı alacalı kaldırımlarda. Köpeği cezbeden de yansımalarla, salgılarla, kokularla, seslerle dolu alacakaranlığın kaldırımları. Tabii ardı arkası kesilmeyen durup koklama isteği. Dikkat dağıtmak için. Yaşlı Polonyalının terzi atölyesine gidiyordum, öbek öbek, sürekli bağıran okul çocuklarının, zorla kendini sürükleyerek alışverişe ya da bir resmî daireye giden yaşlıların yanından geçerken, ekmek fırınları, buhar tüten çamaşırhaneler, büfeler, gizemli ev girişleri, suskun duvarlar, bina cepheleri önünden ve yol boyunca âdeta parmak ucunda yürüyordum. Gına gelip içim taşıncaya kadar kendimi avuntularla dolduruyordum. Burası benim evimdi, yoldan geçen yabancıları gizlice selamlıyordum, bir baş eğme ve davetkâr bir göz kırpışla bana el sallayan sokak kızlarını da gülerek selamlıyordum. Kendinden geçmelerin, hazların bakterilerini hırsla soluyordum. En gizli olan aleni, aleni olan gizemliydi. Böyle bir şehirde, diye düşünürdüm eskiden, kaldırımların tahriki aklın baştan gitmesiyle, duyguların allak bullak olmasının bir karışımıdır. Edebiyatla günahın, parfümle matbaa mürekkebinin, kahve kokusu, çıplak et, moda, hastalık ve ölümün, aşk, cesaret ve hayalin bir karışımı. Saçmalık diye düşünüyorum, ağrıyan çarpık omuzlarımı silkip kararmış dişlerimi gıcırdatarak. Saçmalık, şu halimle böyle düşünmeye hakkım yok sanki. Yoksulun düşünceleri de mi yoksul ve kirlidir?

Köpeği düşünmek istiyorum. Ânı, yaşam sevinci ve onun sonucundan gelen ilhamlarla bir fırtınaya ve bir havai fişek gösterisine dönüştürebiliyordu. İzden, aldığı kokudan tehlike alarmı verebiliyordu. Anbean yeniden yaratıyordu. Benim eski köpeğim. Orada öyle durup havanın tadına bakarken, onu şiddetle sallayan bu gizemli titreşimlerin anlamı neydi? Davranışlarındaki son derece yüksek duyarlılıkla hidayete ermiş olabilir mi? Deli gibi merak. Titreyen hazır kuvvet. Yaydaki ok. Yeter.

Yoksulun hiç düşüncesi olamaz mı? Beyaz Şeyh'in mesela kafasından neler geçiyor, tabii bilemem. Yine eskisi gibi tek püsküllü beyaz bir yün bere takıyor, ama bu ara bavuldan vazgeçti, biraz yapmacık utangaç duruşundan da. İşsiz ve evsiz olma statüsünü örtbas etmeye çabalamıyor. Monoprix alışveriş merkezinin dış duvarında uygun bir yere el koymuş, gün boyu oradaki sakat bir sandalye üzerinde heykel gibi, elinde kitap, sigara tüttürerek kuruluyor. Böyle oturup okuyuşu, ya da okumaya çalışmasıyla, kendini yarı yarıya, daha kısa bir süre önce görev yapmış bir satış şefi gibi ve dışlanmışlığı bir nevi geçici dönem de, sanki mola vermiş gibi sanıyor olabilir. Biraz umutla umutsuzluk arasında kendini kandırıyor. Yalnız olmak istiyor. Kendini hiçbir şekilde emsalleriyle aynı kefeye koymak istemiyor. Onlara benzemiyor. Az biraz kibir sarmış. Ve Japon kitapçının olduğu evdeki herife gelince, hani şapkasının altından yele saçları çıkan 'sanatçı', ona sadece güler geçerim. Kendini oynayan bir artist gibi geliyor bana, bir yandan da zavallı bir köpek gibi. Yolda hep yalnız yürüyor, hedefi yok, gündüz hırsızı. Fiyakacı, sanırım.

Köpeğim iri ve heybetliydi, mükemmel bir kamışı vardı. Kırsalda boydan boya koşarken kızışması hoşuma giderdi. Ve sadece koklayarak öyle dikilip durması. Günün çoğunu bekleyerek geçirdikten sonra, gecenin geç saatlerinde onu arabama atardım, şehir dışına giderdik. Koşması için bırakırdım, bir iz

bulup işe başlayışını seyrederdim. Sonra onu görmezdim. Salınan çimenleri ya da tahıl tarlalarına bakıp, gözü dönmüş gibi yaptığı araştırma gezisini, zikzakların yönünü tahmin ederek onu izlerdim. Bazen ben onu ıslıkla çağırırdım, bazen o gelirdi. Tutkunun vücut bulmuş hali; azgın, yaramaz olabiliyordu, güvenilir, haşarı, dikbaşlı olabiliyordu, sabırlı olabiliyordu, hatta ihtiyatlı olabiliyordu. Ayrı ayrı yürüyüp, birbirimizi rahat bıraktığımız bu gece gezilerinde o hayaletlerinin peşinde koşuyordu, ben düşüncelerime dalıp gidiyordum.

Kırsala gitmediğimizde şehrin öteki ucundaki bir tanıdığa gidiyorduk, müştemilatı, parkı, ağaçlık ve çalılık alanıyla birlikte bir villada oturuyordu. Bir ressam. Bazıları ondan korkuyordu, kem bakışları var deniyordu, ben ondan hoşlanıyordum. Müzmin bir bekâr gibi feodal bir malikânede yaşıyordu; çoluk çocuğu bir müştemilata yerleştirildi, han gibi kocaman bir atölyeye dönüştürülen villayı arkadaşım, çünkü hemen zaten arkadaş olmuştuk, sabahın erken saatlerine kadar kullanıyordu, terörist zannedilebilirdi.

Dişi bir Labrador köpeği vardı. Köpeklerin yaptığı o aşk oyunları gösterisi! Açık ağızlarla okşamaları, birbirine geçirerek şefkatle dişlemeleri, hafifçe sıkıştırarak ısırmaları. Nasıl birbirlerini tahrik ediyorlar, nasıl salyaları akıyor, nasıl birlikte yuvarlanıyorlar ve arka ayakları üstünde durup güreş tutarken sarılmayı andıran şefkat gösterisinden sonra ayrılıyorlar, sonra yeniden koşmaya başlıyorlar, çarpışıp sürtüşerek. Yine dilleri sarkık ve döşleri titrek, nefes nefese ağızları açık, bitkin düşüp yüz yüze kalıncaya kadar. Bütün bu ön oyunlardan sonra cinsel ilişkiye adım atılıp erkek köpek üste çıktığında artık birbirlerinden ayrılmazlar, birbirlerine çengellenmiş olurlar, su atmanın hiçbir yararı olmaz, bir veterinerin iğneyle gelmesi gerekir.

Köpeğim tutkulu gözüküyordu, tek biriyle yapıyordu, öteki dişiler onu ilgilendirmiyordu, sonrasında da, Labrador köpeği görüş zaviyesinden kaybolduğunda mizojini karakter olduğu sanılabilirdi.

Takip köpeği? Takip edecek ne var ki? Kendi haytalığımdan utandığımda, zahmete değecek bir iz var mı, diye düşünürdüm. Bu tür düşüncelere artık çok uzağım. Başkalarının gerçekten bir amacı mı var sanki? Ben de alanları arşınlayan, icabında biraz sallayan, nadiren dalga yaratabilen bir takip köpeğiydim. Kimin neyin peşinde olduğu bilinemez. Koklamam, koşuşturmam ne için gerekiyordu, hiç bilmedim. Neyi tutup getirecektim. Olsa olsa insandan insana bir tür mesaj iletiyordum. İpim kimin elindeydi, kim beni yürümem için salıyordu, kim bana ıslık çalıp yanma ya da geri çağırıyordu? Eskiden utançla ben neye yararım diye düşünürdüm. Allah biliyor ya, daha iyi bir şey için asla kavga etmedim. Arkamda ayak izleri bıraktım ya da akıntıya kürek çektim. Herkesin benzeriydim. Bazıları bende kendilerini görüyordu, bazılarından köpek hoşgörülü bir gülücük koparıyordu.

Köpek hiçbir şeye ve hiç kimseye minnettar değildir, en yakınındakilere bağlıdır, sanki onların emirlerini yerine getiriyormuş gibi yapar, bunu nezaketten, sabırdan yapar. Yitirilmiş ya da içinde gümbürdeyen başka bir serbest yaşamın hayalini kurar o, bunun kervanlarla, avcılıkla, cesaret denemeleriyle, korkularla ilgili olacağını zannediyorum. Köpek. Şahin. Balık. Balina. Güvercin. Ağaç. Ve bu ağaç. Ve bu taş.

Kayboldu zannedilen köpek, günün birinde serseriliği bırakıp, bitkin düşmüş akciğerleri ve çıkık kaburgalarıyla geri döndü, bunca zaman nerede olabilirdi? Neyin peşindeydi? Yok olmuştu. Bir tutku içindeydi. Özgürdü. Bir yabanın peşindeki yaban. Neyin kokusunu aldı? Ne yaşadı? Ne girdi kafasına? Aptal herif. Tutkusunu tatmin etti. Hayal kursun artık.

Köpeğim sayesinde arkadaş olduğum adam, gizlenerek yaşıyordu ve gizli bir ressamdı. Resim yaparken yakalamak mümkün değildi. Ön hazırlıklar sırasında, tuval bezini gerip, boyayı sürerken buluşurdum onunla. Ya da dışarıda parkta sarı domatesleri incelerken. Uzun bekleme süreleri olurdu ve sonra geceleyin, olağanüstü bir eser çıkardı, bir fırtına patlaması gibi olurdu. Arkadaş sözcüğü ona olan yakınlığımın derecesini anlatmaya yetmez. Haddini aşmak olmasa, bu ilişkiye silah kardeşliği diyeceğim. Onun aslında pratik akıl denen şeyden daha çok deliliğe inandığını düşündüm hep. Seçkin ahlakçılıktan çok uzak. Çok cesur. İz takibinden ve sanrılarından vazgeçmedi. Bense hep kaçtım. Hep kadınların peşinden koştum, sohbet toplantılarının, görüşmelerin, alışveriş merkezlerinin, mahkeme salonlarının, sinemaların ortasında ve hatta duran trenlerden çıkıp, sırf baştan çıkarma aurası yayıyor diye tanımadığım birinin peşinden gittim. Baştan çıkarma ufak şeylerden başlayabiliyordu, kadının yürüyüşündeki bir fevkalade salınıştan, ihtişamlı saçlar yana atıldığında serbest kalan çeyrek profilden, o gözler ve o dudakların parlamasıyla mesaj gelirdi, mütecessis tahminler başlardı. Tahminden de öteydi, arzunun derinliklerinden dişinin yeniden dirilişiydi, bütün o aşk vaatleriyle ilk kadındı. Koş! Her durumda kadında baştan çıkarma kokusu olduğunda hissederdim. Bazen benim yanımda olduğu gibi baştan çıkarma aynı masada olurdu, mesela sakallı yüzüyle tok erkek kediler gibi sırıtan yakın bir tanıdığın yanındayken. Yanındaki egzotik kuşa sırıtıyordu, bir yarı Çinliye. Tıklım tıklım dolu bar çok gürültülüydü, sigara dumanı kaplamış yarı karanlıkta Asyalı kadının beni merakla süzdüğünü hemen hissettim: İlgiliydi. Arkadaşımla laflıyorum, bu arada ufaktan, ona hafifmeşrep, bazen güldüren ve onu güzelleştiren şeyleri sohbetin içine serpiştiriyordum. İkimiz daha sonra buluşabilir miyiz diye kulağına fısıldadım. Onay yalnızca dudakların-

dan gelmedi, çekici bir şekilde yüz ifadesine yayıldı. Randevuyu tutuşturdum ve gittim. Saatler sonra, gecikerek de olsa, önerilen yere geldi. Türlü türlü sorumluluklarından kurtulması gerekmişti, ama buradaydı, gece uzundu, zar atılmıştı, gözlerimizi dikmiş birbirimize bakıyorduk. Önce özel bir klüp'e gittik, kısa kaldık, klüp tıklım tıklımdı ve gizli niyetlerimiz için kalmaya yer yoktu, doğru benim fakirhaneye sürdük arabayı. Basit bir divanın üstüne attık kendimizi, elbiseleri hızla çekerek çıkardık üstümüzden, kurt gibi aç, ete saldırdık. Fena haldeki açlığı dindirip gerçekten sevişmeye başladık ve gırtlağından çok sevimli kuş sesleri kaçırdığında şaşırdım, yarı şaşkınlık, yarı korku, tam zevk. Birbirimizi tanımıyorduk, uzuvlarımızı birleştiriyorduk, hepsi bu, tabii et ete değdiğinde bayağı bir mesaj gidip geliyor, kör alfabesi. Ve çok sonra güpegündüz benim eski arabanın deri koltuğunda görüyorum ikimizi, sanıyorum bizi ürküten bir polis vardı. Pazar günüydü, soğuktu, saygıdeğer vatandaşlar birazdan kilisenin girişine teşrif edeceklerdi, donmuştuk, kaymış elbiselerimizi çekiştirdik, suratımızı düzelttik, hiçbir şey düşünmedik, yalnızca tekrar karanlığa, yalnızca yatağa girmekten başka.

Bugünkü görünüşümle bir kadın bakışının bana yalnızca dokunup geçmesi bile imkânsız. Dişi varlıklar için görünmez oldum. Tamam öyle olsun.

Köpeği düşünmek istiyorum. Benimle birlikteyken bir köpeğe uygun yaşamı olmadı. Hep beklemek zorunda kalıyordu ya da bir randevum olduğunda yürü hadi diyerek sabırsızca arkamdan sürüklüyordum. Başka bir köpek çıktığında ipini kısaltıyordum, köpek dalaşından korkuyordum, özellikle de erkek Dobermanlar ve Alman Çoban köpeklerinin yanındayken, esas olarak sağı solu belli olmayan kötü huylu hayvanlar olarak görürdüm onları, oysa köpeklere aktardığım benim bastırılmış öfkemdi, güvensizlikti, çünkü hemen hırlamaya başlarlardı. Ayrıca benimki dışarıda bir

başka hemcinsiyle karşılaştığında gayet normal olurdu. Böyle durumlarda köpekler bilinen erkek seremonisini oynarlardı, güç gösterisi: Kaçabilme mesafesine kadar ufak adımlarla birbirlerine yaklaşırlar, davranış aşamaları daha sonra, rakibinin iyi ya da kötü niyetini kestirebilmek için kayıtsız görünerek sabırla beklemek ve ancak bundan sonra dikkatlice koklayarak ötekinin etrafında dönmek, bazen erken uyarı niyetiyle yukarı çekilmiş dudaklarla, ya uzaklaşmaya ya da kuyruk sallamakla ifadesini bulan neşeli selamlama şeklinde sürerdi. Köpeğimi çoğu zaman yanlış anladım. Zaman oldu onu Levanten riyakâr halleri nedeniyle küçümsedim, ona öyle isim takmıştım, zaman oldu inatçılığını yerdim. Bana bu eğilimin saldırgan bir köpekte olabileceğini, onu nadiren bıraktığım köpek yuvasının müdürü anlattı. Köpek yuvası erkek irisi biri tarafından yönetiliyordu, bir şempanzesi ve dişi bir aslanı da vardı. Şempanze aile sofrasında yemek yiyordu, dişi aslan tel örgülerle çevrili bölümdeydi, pek çok misafir köpek kafes içinde getiriliyordu. Günde bir ya da iki kez serbest bırakılıyorlardı, orada atlayıp sıçrayabiliyorlardı, bir halklar karışımı, fino köpeklerinin yanında avcı ve çoban köpeklerinden Saint Bernard köpeklerine kadar ziyadesiyle rengârenk bir topluluk, aralarında fiyakacılar, suçlular, aklı başında, ödlek, şımarık hayvanlar. Ve onların ortasında taht kurmuş oturan köpek tanrısının vücut bulmuş hali yuva yöneticisi, bir araya toplanmış yaratıkların üzerinde dinlendiriyordu ve emsalsiz ilahi varlığı ve otoritesi barışı güvence altına alıyordu. Almaya gittiğimde toplu çıkışın yapıldığı saatte orada olmak isterdim ve yuva müdürünün evinin penceresinden kalabalığı seyrederdim. Benim köpek sürü içinde fark edilir bir rütbe kazanmamıştı, görünüşe göre arkadaş peşinde değildi, topraktaki bir deliği eşelemekle oyalanıyordu, farelerin peşinde. Yuva müdürü, köpek ustalarının ustası daha sonra intihar etti. Dermansızdı hastalığı, önce dişi

aslanı, sonra şempanzeyi ve sonunda kendisini vurdu. Dostlarını belirsiz bir kadere teslim etmek istemedi, ahiret yolculuğuna çıkarken onları da yanma aldı. Sağken zaten şempanze onunla birlikte her yere gidiyordu, arabada bile ona eşlik ediyordu, hız yapmasını ve sollamasını istiyormuş. Sollama yaparken zafer kazanmışçasına yumruğunu sallıyor ve dişlerini gösteriyormuş. Gençliğinde bir buz revüsünde rol almış. Köpeğin bende doğru dürüst kalabileceği bir yeri yoktu, nasıl olsun ki. Ben yalnızca tutarsız değil, evsizdim de. Bir evim olsa bile, öyleydim. Evlerim hep oturulmadan, ruhsuz kutular gibi kaldı. Ben de aylak, sağı solu olmayan, eserekli. Bir sevgimle boğdum, bir homurdandım. Ya da umursamaz, soğuk durdum. Bir eve ihtiyacım yoktu, bir kadına ihtiyacım vardı. Caddeler bana barınma yeri sunan güzel Sirenlerle[2] kaynıyordu. Yakınlığa özlem duyuyordum, kaçak giriyordum kucaklara, daha, hep daha derinine bedenin, etin tatlı eziyetinde kendimi kaybetmek, derinliklerde yok olmak, yitip gitmek istiyordum. Yut beni, yılan.

Kadınların arasında büyümüştüm, evlilik dışı çocuk. Anne karnından doğruca bir otele terk edildim, sürekli değişen misafirlerin arasında bir başka misafir. Sokağın ortasına doğmadım mı? Yürü şimdi bakalım! Babamın kim olduğunu bilmiyorum, öğrenmeye çalışmadım. Kökeni aramadım, şefkatli karanlığı, sığınmayı aradım. Bir kadın ev sakinine dönüştüm. Ebedi mağara sakini. Bir ön insan.

Seyahatteyken, aslında hep öyleydim, şaşmaz bir içgüdüyle çevrede yasak olanı bulurdum ya da tersi durumda benimle ilişki kuran bir kadına gözü kapalı giderdim. Bütün bu yakınlaşmalar,

2 Sirenler, Yunan mitolojisindeki Sirenum scopuli adasında yaşayan, erkekleri öldürmek için büyüleyerek kendine âşık eden dişi yaratıklar. Deniz kızlarından farklı olarak iki kuyruğa sahiptirler. (ç.n.)

değişen cinsel partnerler ve onların kokuları arasında köpek ne düşünüyordu acaba. Çoğunlukla aksi davranırdı, çok nadir yanına giderdi. Sınır şehrindeki o Hannelore'a gitti, orada görüşmeler yapıp, rapor hazırlamam gerekiyordu ve şehre akşamüstü gelmiştim. Konaklama yeri olarak firmaya ait bir misafirhane ayarlanmıştı. Kayıt olmak için resepsiyonda dururken duvar telefonuyla konuşan kadını gördüm, az sonra ağır adımlarla anahtar almaya resepsiyon masasına geldi, 23 numara, koklamak için yaklaşan köpeği aniden çektim. Ne münasebetsiz, utanmaz herif. Odada eşyalarımı çıkardım ve çalışmayı masaya yerleştirdim. Hava kararıyordu. Amma da sessiz bir misafirhane. Akşam olduğuna hiç bu kadar sevinmemiştim. Biraz geçtikten sonra "Yabancı bir yere akşam gelince insanın aklı tamamen karışıyor," dedim, 23 numaralı kapının eşiğinde duran genç kadına, kalkık kaşlarıyla beni hayretle süzüyordu. "Affedersiniz, izninizle kendimi tanıtayım, ben yeni komşunuzum, acaba yakınlarda bana önerebileceğiniz bir restoran var mı diye soracaktım." Düşünüyor. Öyle durup, mesafeli gayretkeş gözüken mini etekli haliyle alımlı. Yüzü sokakta görsem dikkatimi çekmezdi, oysa sıkıcı olduğunu söyleyemem, şu an yalnızca düşünüyor görüntüsü veriyor, başka bir şeyle ilgilenmiyor. Bana iki lokal ismi söylüyor ve yolu tarif edebilmek için dışarı doğru çıkıyor. Teşekkür ediyorum. "Peki," diye ekliyorum. "Acaba birlikte gidebilir miyiz, bir maniniz yoksa belki birlikte de gidebiliriz, benim davetlim olursanız sevinirim." Köpek yanına yaklaştı. Kadının eli onu okşuyor. Tereddüdünü atlatması için sürdürüyorum, yalnız yemek de yani ilginç olmuyor. "Neden olmasın," diyor sonunda, "hazırlanayım. Aşağıda görüşürüz."

Yemekten sonra birlikte dönerken eski ahbaplar gibi sohbet ediyoruz. Teklifsizlikte, tadılan şarabın da kabahati olabilir. Köpek şimdi onun yanında – şefkat dilencisi, münasebetsiz hayvan!

Acaba yatmadan önce bir kahve ya da bir içki daha alır mıydık... Ve sonra bir bakıyorum onun odasında oturmuş yeni havanın kokusunu alıyoruz ve çalışırken yaptığı el hareketlerini izliyoruz, bir oraya, bir buraya, bu arada sergilenen biçimli bacaklar da gözlerden kaçmıyor. Kahveden sonra bir şişe konyak, odayı schlager[3] melodileriyle hareketlendiren araba pikabı tipinde ufak bir pikap çıkıyor ortaya. Ve sonra dans ediyoruz. Sınamak için kendime doğru çekiyorum, yanaklarını, boynunu kokluyor, öpüyorum. Saat henüz geç değil ve misafirhane de sanırım boş – nasıl bir düşünce bu böyle? Köpek kıvrılıp yattı, bazen uykulu hırıltılar çıkarıyor. Biz sıkı sıkı sarılmış gittikçe yavaşlayarak dans ediyoruz, sarhoşlar gibi birbirimize sarılmışız, bazen sendeliyoruz. Ta ki düşmemek için yatağa çökünceye kadar. Birden *hayır, lütfen yapma* fısıltısını duyuyorum. Sonra bir başkaldırı sıçrayan bir balık gibi bedenine ve bir şeyler dileyen çarpılmış bir maske gibi yüzüne yayılıyor. Daha sonra da uyanış ve nikâhlı eşi bulmayınca, iki yabancının, en azından erkek için tümüyle yabancı bir yatakta bir çift gibi olmalarına şaşırma. Şaşırmak ve yabancılaşmak. Meçhul bir sahilde sağ kalanlar gibi uzanmışlar. Ama köpek iyice aşina ve rahatı yerinde gözüküyor.

Sonraki günlerde ve haftada her akşam 23 numaraya gitmeme kararıyla savaştım, bağımsızlığım için savaştım, ama ben önünde sonunda hep pes ederim, hiç tereddüt etmeden oraya doğru yürümek isteyen köpeğin ısrarına dayanamadım, utanmaz zampara, alışkanlıklarının esiri, çıkarcı, onu izlerken sövüp saydım. Orası onun için daha iyi olmalı, benim odada kimse kalmıyordu ki, bomboş.

3 Schlager: "Hit" anlamına gelen basit, dile dolanan, aşk ve sevgi konulu popüler şarkılar. (ç.n.)

Yukarıda oturuyoruz, yukarıda üçümüz sereserpe uzanıyoruz, yatağa kıvrılıyoruz, iç içe. Bazen acaba bu genç kadının kafasından ne geçiyordur diye düşündüğümde korkuya kapılıyorum, benimle ilgili hemen hiç merak yok, hiç tutkuyla bağlı değil, hiç soru sorup talepte bulunmuyor ve hiç sesini çıkarmadan bize kalacak yer ve ayrıca da köpeğe yiyecek veriyordu. Hikâye olmasın, alışkanlık iktidarının suçluluk duygusundan kaçarken asla bundan bir hikâye çıkmamalı, diye düşünüyordum. Kaç, aman kaç. Gün boyunca, misafirhanede olup biten, tartışılmayan bu ilişkiyi düşünüyordum ve hemen paniğe kapılıyordum, panik ne demek, soğuk terler boşanıyor ve ilişkinin akredite edilmiş bir şekilde sürdürülmesi olasılığını düşündüğümde, hayatımı bir kanal ya da demiryolu hattı gibi görüyordum, gittikçe kötü yaşlanmanın, doğum günleriyle birlikte hayatımın tüm evreleri gözümün önüne geliyordu, bir ölüme kaydırma hattı, bir sayı sayma tekerlemesi. Ve bir de birlikte yapılan hep aynı şeylerin tekrarı, birlikte yenen yemekler, hiç değişmeyen jestler, örneğin yatağa giderken. Ne kanal olsun, ne döşenmiş ray, ne de alışkanlığın iktidarı.

Aşkın ihtiram borusuyla başlamış ve Amerika'yı boydan boya geçen bir araba yolculuğunda mezara götürülmüş olan bir başka ilişkinin sonunu düşündüm. Ve kümelenmiş bulutlarla akıp giden muhteşem manzara karşısında arabadaki halimi, araba kullanışımı ve her şeyden önce işkence gibi ve sadece sevgisizliğin açık ifadesi olan, örtülü nefreti hissettiren, söyleyecek söz bulamadığımız sohbetimizi, nasıl avaz avaz yara acısı duyduğumu. Ve motellerde ayrı ayrı, ama hiç farklı olmayan apartların kapılarını açıp, hepsinin üstünde ince kir tabakası olan, filmlerden tanıdık olduğumuz iğrenç bonbon renkli eşyaları: Yatak sandalye masa televizyon buzdolabı çaydanlık duş, yüze patlayan bir tokat gibi kabullendiğimizi, yol boyunca devasa büyüyen suskun düşmanlıktan sakınmak için sindiğimi, ufacık kalmış soğuk nezaket ve

temas korkusunun altında ezildiğimi ve derhal televizyonu açıp, boks maçı arayarak ekranda olanlara daldığımı, iyice yüz çevirip uzaklaştığımı, kulaklarımı, duyargalarımı kapattığımı ve sonunda şişeye uzandığımı. Sevgisizliğimizin buzdolabında bitkin düşünceye kadar kafayı çektim. Hannelore'yle olan o uzun akşam ve gecelerde hikâye olmasına izin verme, diye düşündüm. Nasıl da köpek patilerinin sessizliğiyle sıvışmak istemiştim odadan, yataktan. Beni tutuklayıp bir hikâyenin içine tıkabilecek ilişki korkusundan.

Hayat hikâye yazmaz. Yaşanmışlığa farklı anlamlar vererek hikâyelere çeviren ve oraya tıkıp tüm kapıları kilitleyen biziz. Ve hayatı dışarıda bırakan da. Beni hayatta tutanın yalnızca gündelik yaşam olduğunu söyleyebilirim, bundan da anladığım yapılması gereken bir sürü sıkıcı iş; değerlendirilemeyen olayların, karmaşanın, keyifsizliğin, boşluğun sularında yüzmek; ama aynı zamanda düşünceler, hayaller ırmağı. Ve nadiren bir Gulf Stream, bütün bu değeri takdir edilemeyenlerin içinden birini alıp götürür ve güvende olduğuna inandırır. Yaşamın üstesinden gelmek, gündelik yaşamın üstesinden gelmek ve ara sıra da parlamak demektir.

Kondisyonumuz, koalisyonumuzdur gündelik yaşam, bir karışım, içinde biz balıkların kayıp gittiği, bazen bir sivrisinek gibi, bir sezgiyi parlak bir fikri ya da yalnızca bir hayali kapmaya çalıştığımız, hareli ve karanlık bir okyanus. Ve bir tür acil durum tayını gibi birbirinden uzakta duran yemlerden, içinde bulunduğumuz ruh halini tasvir eden resim ve çizimlerle, yine var oluşumuzun ya da bilincimizin yansıması olarak görülebilecek bir ağ oluşturuyoruz. ... Misafirhanede olanları ve sonu can sıkıcı bir hikâyeyle biten ilişkiyi korkudan titreyerek düşündüğümde, gündelik yaşamı çağırıyorum haykırarak, gündelik yaşamın tasasını, anarşisini, olanakların fokurdadığı gündelik yaşamı...

Rue du Marché Saint-Honoré'de, tütün dükkânının önünde duruyorum, son zamanlarda tercih ettiğim durak yerlerinden biri. Gerçekte nerede durduğumun önemi yok. Köpekle birlikteyim. Yaman köpek, iyi köpek, gariban köpek. Nasıl bir hayat böyle, biri diğerine zincirlenmiş. Şık bir tütün dükkânı, bir kafe bar içinde tütün ürünleri satışı yapan basit bir gişe değil. Sigara içiyorum. Kendi kendime sırıtıyorum. Tütün dükkânının önünde izdiham oluştuğu zaman biraz kenara çekiliyorum. Bazen ağarmış yele saçları ve ağzında sigara ağızlığı olan herifle karşılaşıyorum, "sanatçı". Artık bakmıyorum. Ama geçenlerde dükkânın önünde ufak bir kalabalık oluştu, çünkü oldukça iri yarı siyah bir köpek, Rottweiler sanırım, insanların bacaklarının arasından geçip koşarak dükkâna daldı ve dışarı çıktı, herhalde sahibini arıyordu, dükkândan çıkan "sanatçı" durup, kulaklarıma inanamadım, bana döndü. "Köpekleri seviyor musunuz?" diye mırıldandı ve ben; şaşkınlıktan dilim tutulmuştu, yalnızca gözlerimi açtım, sigarayı püfletmeye devam ettim, o sanki bir şey olmamış gibi yoluna devam ederken, ben bayağı allak bullaktım. *Beni* mi kastetmişti? Nerden *biliyordu*? Gündelik yaşamının içinde onu gözden kaybettim.

Bir işim varken de günlük iş yaşamı boğuyordu beni. Zaman bohçasına sarılmış ve hep aynı şeylerin sonsuz tekrarı gibi görünüyordu bana. Sağır edici. Hem gündelik yaşamla neyi kastediyorum ben? Başkalarının günlük yaşamını mı kastediyorum? Günlük yaşamın toplamını mı? Ya da günlük yaşam yanlış bir kavram mı? Özgürlüğü mü kastediyorum? Özgürlükten bol bir şeyim yok şu sıralar, boğazıma kadar özgürlüğe batmış haldeyim, yine de bağırmak istiyorum: Son hızla geçip giden tren gibi asla yakalayamadığım özgürlük neredesin? Sürekli o trene atlamak isterdim, o da sürekli önceden gümbürdeyerek geçip giderdi. Köpeğin bir günlük yaşamı var mıdır? Onu sahibi dikte eder ona.

Köpek bazen kaçar ya da kaçmayı hayal eder. Hiç görülmemişe ya da en kadim olana bağlanmak için yoldan çıkmayı hayal eder. Köpek benim için absürt iz okuyucusu ve araştırmacısı örneğidir. Onu gerçekten hiç anlayamadım. Kendim de her zaman, yalnızca biraz koklamakla kalmayıp, bir koku doğrudan bedenime sıçrayarak, bende tutkuyu alevlendirdiğinde özgürlüğe gözümü açtığımı ya da yaşamaya hazır olduğumu hissettim.

Henüz işim varken bavullara bayılırdım. Bavul, deri eşyalar, seyahat ürünlerinin sergilendiği vitrinlere bakmaya doyamıyordum. Bavullar uzağın, maceranın depozitosudur, gizemli geleceğe, kim bilir belki de şansa verilen avanslardır. Ayrıca da tarzları kadınsıdır. Yalnızca yoksulların, öyle fazla tıkılıp sıkıştırılınca hemen parçalanan, bu nedenle de iplerle bağlanan, karton kutu benzeri malzemeden yapılmış iğrenç tapon malları olur. Yoksulların, kilit altında tutmaya değecek ve ancak yumuşak dana derisi için söz konusu olan değerli şeyleri ve örtülecek mahremiyeti yoktur. Onların başka sorunları vardır. Yoksulların bavulları göçmen ya da sürgün bagajıdır, muhtaçlığı, bazen de can havliyle hayatta kalma cesaretini taşır. Ya da dışlanmanın hüznünü yansıtırlar. Son bavulumdan ayrıldıktan sonra bir süre sırt çantası taşıdım. Şimdi hiçbir yüküm olmadan idare edebiliyorum.

Çevremde evsiz bir kadın var, bütün malını mülkünü yanında sürüklüyor, eşyalarının hepsini muhafaza etmek için gri çöp torbalarına tıkmış. Öğleden sonraları Palais Royal-Comédie Française otobüs durağındaki bankta otururken görüyorum onu, gri kıymetlilerine nezaret ediyor, kaz sürüsü güdüyormuş gibi görünüyor. Bazen Comédie Française kenarındaki sıra kemerlerin altında topladığı pılı pırtısının ortasında duruyor. Etrafına kuşkuyla bakıyor, ama bakışında biraz mal sahibi olmanın gururu gibi bir şey de parıldıyor. Ev eşyalarını da yanında taşıyor, kalacak bir yeri ya da bir çadırı olsaydı, eşyalarıyla birlikte hemen

yerleşebilirdi. Malları sayesinde, eminim onu hayata bağlıyordur, iyice dibe vurmadı. Hepsi sürüklenecek şeyler değil. Bunun için nasıl canını dişine takıyor. Onu kendi kendine söylenirken ve etrafına sert bakışlar atarken görüyorum. Erkekler er ya da geç her şeyi atıyorlar, onlara adi içki şişesi yetiyor, mobil olma seçeneğini kullanıp, o zamana kadar derin uykuya dalıyorlar. Aslında kadın bu büyük yükle yuvasını yanında sürüklüyor. Vahşi Batı'da geceleri barikata dönüştürdükleri tenteli arabalarda eşyalarını beraberinde götüren öncü birlikler gibi. Ev eşyası olana bir yuvası var denebilir. Yuvası olan da tam evsiz barksız olmaz.

Gazetede okudum, bir Fransız askeri Ruslara esir düşüyor ve savaşın sonunda binlerce benzeri gibi ülkesine geri dönemiyor ve kampa sürülüyor, bir Gulag'a, sürgün edilirken kimliklerini kaybediyor, muhtemelen çalınmıştır, günün birinde kanıtlayıcı kimliği olmadan bulunuyor. Adam adının Catrain olduğunu ve Aisne bölgesinde Bois-lès-Pargny isimli bir köyden olduğunu biliyordu, ama köyünde kaybolmuş, sanıyorum savaşta şehit düşmüş olarak biliniyordu. Gulag'tan bir kuru canıyla kurtulmuş, özgür kalmış olan sabık kamp sakini, herhangi bir şekilde kirişi kırmayı denediği Ukrayna'ya teslim edildi. Şimdi ona Catrowitsch diyorlardı. Gerçi Moskova'daki Fransız elçiliğine, memleketine gönderilmeyi ya da yalnızca yaşadığının bildirilmesini ve bir kimlik verilmesini talep eden ricalı mektuplar gönderdi, ama mektuplar cevapsız kaldı, muhtemelen hiç gitmemişti. Böylelikle Catrowitsch Ukrayna'da yeni bir yaşama başladı, Galina adında bir kadın buldu ve bir Rus köylüsüne dönüştü, alın yazısına razı olmuştu. Uzun yıllardan sonra ana dilini unuttu. Günün birinde, seksenli yılların sonuna doğru, hangi rastlantıyla olduğu bilinmiyor, mektuplardan biri potkal olarak elçiliğe gitti. Ve harika bir rastlantı daha, gazeteciler, bu eksantrik, Fransız kökenli Rus mujik, sürülmüş, perişan edilmiş, savaşta ve kampta eziyet çek-

miş adamın haberini aldılar ve sonunda bir televizyon ekibi Catrowitsch'in Ukrayna'daki köyüne sökün etti. Kameralar çalışmış, çevirmenlerin yardımıyla hikâyesi elinden alınmıştı, Catrowitsch birden önemli biri olmuştu, memleketine geri götürülmeliydi, mümkünse davul ve trompetle. Catrowitsch, tekrar Paul Catrain denebilirdi, Aisne bölgesindeki küçük köyüne geldiğinde doğal olarak onu kimse tanımadı, savaşa gittiğinde 19 yaşındaydı. Geriye kalan birkaç yakın akrabası kayıp oğlana büyük ilgi göstermiyorlar, onlar için çalışmaktan bitkin düşmüş, iyi bir izlenim bırakmayan, iki büklüm yaşlı bir adam, Fransız dilini de unutmuş bir hortlak. Aileyle yeniden bağdaşması söz konusu bile olamaz, bir tek altın gibi kalbi olan bir yeğeni, Marie-Jeanne onunla ilgileniyor. Gerçi Paul Catrain'in göğsüne, göbeğinde Fransızların üç renkli kuşağı olan belediye başkanı tarafından savaş madalyası takılmıştı, rehabilite edildiği söylenebilir. Hatta ayda 1500 franklık bir emeklilik sözü verilmişti, Fransa'da bahşiş, vatanı Ukrayna'ya dönüşün kanıtladığı gibi Rusya'da epeyce bir para, zira Catrowitsch orada sabırsızlıkla bekleniyordu, artık ödeme gücü olan biri, bu nedenle üvey oğlu Mischa kendini onun vesayetine aldırıyor, yeni zenginliği ve gelecek hakların intikalini teminat altına almak istiyor – Mischa işşiz. Catrowitsch, namıdiğer Catrain parasal duruma aldırış etmiyor, yaşlı ve özel bir gelecek beklentisi de yok, kendini artık yersiz hissediyor, nereye ait olduğunu bilmiyor. Dağıtmış, televizyon gazetecisine Fransa'ya dönmeyi tercih ettiğini anlatıyor. Memlekete mi gidecek? İkinci bir seyahat, bu kez tabii ki duruma güvenmeyen Mischa'nın refakatinde düzenleniyor. Catrain yeniden doğduğu yere geliyor. Hatta Napoléon'un mezarının olduğu Invalides Dom'u ziyaret etmek istediği için Paris'e bile götürülüyor. Bois-lès-Pargny'de belediye başkanı o yöredeki savaş şehitleri anıtının kaidesinden Catrain'in ismini kazıtıp sildiriyor. Paul

Catrain sonunda resmî olarak yaşayanlar listesine sokuluyor. Marie-Jeanne'ın yanında kalıyor. Buraya kadar iyi. Yalnız casus Mischa'nın varlığı onu rahatsız ediyor. "O benim oğlum değil." Mischa uzaklaştırılıyor, bir harcırahla gidiyor. Ama Catrain'in, namıdiğer Catrowitsch, memlekette olmaktan memnun olup olmadığı belli değil. Hakkında şayiaların başladığı köyde yabancı bir kütle olarak kalıyor. Paul, Birinci Dünya Savaşı çocuğu. Doğduğunda babası cephedeydi. Günah çocuğu mu? Köylülerin düşmanca davranmasının nedeni bu mu? Paul yeğeninin yanında neredeyse saklanmış yaşıyor. Çocukların televizyon önünde çok sık oturmalarının gözleri için iyi olmadığını düşünüyor. Fransız pipo tütününün Ukrayna'dakinden kötü olduğunu düşünüyor. Çocukların sayesinde yavaş yavaş ana dilini hatırlıyor ve günün birinde bazı ritimler, *La Marseillaise*'in neredeyse bir kıtası aklına geliyor. Catrain/Catrowitsch ulusal marşı kendi kendine mırıldanıyor. *Allons enfants*... O sırada Ukrayna'yı, Galina'yı, yuvasını, uzaktaki zor samimi yaşamı düşünüyor. Hasretine kılıf uyduruyor, her şeyi yoluna koymak için, onun deyişiyle oradan pipo tütünü almak için, bir kez daha geri dönme isteğinde bulunuyor. Gidiyor. Ve 27 Ekim 1996'da yetmiş yedi yaşında Strikhovtse'de ölüyor. Bir zamanlar düğümlü elleriyle çağıran Ukrayna toprağı onu tekrar alıyor.

Acaba köpek böyle vatan gibi bir şey hissediyor mudur? Hiç ihtiyaç duyar mı? Vatansever değildir köpek, hele ırkçı hiç değildir, kedilere karşı ve polisle öteki üniformalılara karşı daha da şiddetli olan antipatisi bu anlamda yorumlanmazsa tabii. Son derece ittifaka ve eşlik etmeye ehildir, ama vatan söz konusu olduğunda, duruma göre kendisini hangisine ait hissediyorsa o grubun çevresinde yaratır onu. Bu konudaki iftiraların aksine, eve ve avluya bağlı değildir, zincirle bağlanmış bekçi köpeği bir

köpek sapıklığıdır. Sevgi yeteneği sayesinde olağanüstü bağlanır insana. Ayrıca özgürlük içgüdüsünün cisimleşmiş halidir.

Doğuştan meraklıdır, takip köpeği. Telgraf telleri gibi yabancı iletilerle titrer. Koşu yaparken hiç görülmemiş manzaracıkları keşfeder, gözlerimin önüne serer. Bana öyle geliyordu ki, onun aracılığıyla yaşıyordum, böylelikle kendime sirayet ettiriyordum ve ânın fatihi olabiliyordum. Benim eski köpeğimdi o. Bizim tutkumuz ânı yaşamaktı. O zamanlar düşünürdüm ki, eğer bütünüyle şu ânı yaşıyorsam, hayatta ya da dünyadayım, vatandan bana ne. Catrain/Catrowitsch yalnızca kendi hikâyesi tarafından tutuklanmadı, aynı zamanda kampa da tıkıldı, insan bagajı gibi itildi, herhangi bir yere tıkıldı ve bu arada yalnızca vatan değil, kimliği de gasp edildi. Seçeneği yoktu. Oluruna bıraktı. Başına gelecekleri biliyor muydu acaba?

Ve ben tutuklanmadan, karanlıktan korktuğum için tüm hikâyelerden kaçtım. Aslında bende tutku uyandıracak, beni coşturacak bir iz bekliyordum. Coşturmak? Fırlatıp hayata atacak. Diriltecek. İçten içe alarma hazır bekleyişti bu. Kendimi hep büyük alarm için sakladım.

Hannelore'da alarmın hiç izi yoktu. Bedenlerimizin, birbirinde konaklamasına müsaade ediyorduk. Köpekle ilgileniyorduk. İşlerimizi ayrı ayrı yapıyorduk. Birbirimizden uzak duruyorduk. Bugün düşünüyorum da gerekli unsurlar olmadığı için, umutsuzluk ve umut yok olduğu için, *ikimiz de* sonu hikâyeye varacak bir ilişki istemiyorduk ve zamanı geldiğinde hiç dehşete düşmeden, esef duymadan vedalaştık.

Catrowitsch Galina'sıyla tutukluların nakliyesi sırasında karşılaşmış olmalıydı, ihtiyaç büyüktü. Dünyada kalmış son insan gibi sarmaş dolaş oldular, birbirlerini gözden kaybettiklerinde de, özlemi ve umudu yanlarında götürdüler. Ukrayna'da sürüldükleri gettoda tekrar karşılaşmaları, onlara bir mucize gibi gelmiştir.

Tereddütte mahal yoktu, birlikte hareket edeceklerdi, yalnızca ikisi hayatta kalmışlardı ve şimdi sığınacak bir yere ihtiyaçları vardı, evlerini kurdular, tarlalarda çalıştılar, bir erkek bir kadın oldular. Her daim yekvücut ve hemfikir miydiler? Hiç sorgulamadılar, onlar birbirine aitti.

Paris'te yoldan çıktığımda ben de önce kendime hiç soru sormadım. Hiç vaktim yoktu, mecalsiz kalmıştım.

İş için gidiyordum ve memlekette beni yalnızca firmam değil, bir kadın da bekliyordu. Bir de köpek. Mutlu koşullarda mı yaşıyordum? Emin ellerdeydim. Yerleşik hayatım vardı.

Paris'e niçin gitmiştim? Sanırım, Hannelore'un sınır şehrinde olduğu gibi, görüşmeler yapmak içindi. Ne işi olduğunu artık hatırlamıyorum, şu anki halimle de buna kafa yormanın önemi yok, Catrowisch'ten Catrain'e olduğu gibi ben de eski yaşamımdan kesinlikle koptum. Hatırladığım tek şey, sokağın gelir gelmez bana gözlerimden yaş getiren iki ileti vermesiydi.

Kaldırımda küçük bir oğlan çocuğu keman kutusuyla önümde yürüyordu, modası geçmiş bir takım elbise giymiş, ciddi bir çocuktu, takım elbise de bir okul çocuğu için biraz fazla güzeldi ve büyümüş de küçülmüş gibi dalgın bir ifadesi vardı. Her ikisi de, sanki bende yalnızca derin bir yalnızlığın ve hüznün kadifelerine bürünmemiş, aynı zamanda örtünüp kapanmış gibi bir kanı oluşturdu. Ve keman dersine giden bu çocuğun bakışlarıyla, unuttuğum, yani gömdüğüm bir çocukluk anısı yukarı çıktı. Anı, sürekli gelip gidenin, kalan bütün bu misafirlerin bize hiç yer bırakmadığı aile oteline aitti. Biz çocukların yeri yoktu, onun için de kız kardeşimle misafir olmadığı zamanlarda odalarına gizlice girmekten hoşlanırdık, daha ziyade yeni gelenlere gider, henüz tanımadığımız ev arkadaşlarımızı iyice anlayabilmek için bavullarını incelerdik. Bir keresinde bu vesileyle kendimi, benim yaşlarımda bir yabancı ülke çocuğunun karşısında buldum, iyi

terbiye edilmiş ve dikkat çekici koyu saçları olan bir oğlandı. Eşyaları arasında bulunan keman kutusunu benim sormamla açtı. Enstrümanı çıkardı ve çalmaya başladı. Keman yayını, o yumuşak sesi duyabilecek kadar hatıramda canlandığını ve melodiyi hissedebildiğimi söylemek istiyorum, duyguluydu ve bir sınır bölgesindeki yerel dille yazılmıştı. Ve ben bu kibar çocukla o malum melodiyi işitilip görünür olabilecek kadar çağrıştırdığım sırada hayal dağılıyor. Bu bir varsayım; kurgularsam, Romanyalı, savaş mültecisi, tehlikeli bir bölgeden geçici olarak kurtarılmış kimsesiz biriydi. Ve dahası o zamanlar bu melodiyi kendime mal etmiştim, küçük misafir bizden ayrıldıktan çok sonra da mırıldanıp kendi kemanımla çalabilme becerisini göstermiştim.

İkinci mesaj bana camlı terası olan bir kahvede geldi, Paris'te böyle sayısız kahve bulabilirsiniz. Camdan bakıldığında masalarında yalnız ya da birileriyle beraber olan insanlar gözükür, bardak, fincan, tabak ve gazete gözükür, konuştukları ve güldükleri ya da düşünceye daldıkları ve okudukları gözükür – sesler işitilmez. Bu kez karşılıklı oturan bir çift gördüm, dokunabilecek kadar yakındılar, ancak camdan dolayı namevcut gibi duruyorlardı, birden onları canlı olarak değil, küllerle örtülmüş, Pompei'den bir kadın ve erkek, bir çift gibi gördüm, oradaydılar ama iki bin yıl önce ölmüşlerdi. Ve onlar taş kesilmiş samimi beraberliklerinin sonsuz şimdiki zamanında, aşklarıyla oradaydılar. Sonsuz aşkta.

Daha sonra başıma gelenleri anlatmaya kelimeler yetmez. Bir buluşma, bir gece, bir aşk gecesi. Nasıl bir sarsıntıydı o? Gözlerinin yıldız yağmuruna ve aşkın deniz fenerine dayanamamıştım. Bir sevecenlik dalgasıyla kaybolup gidiyordum, yeni dalgalar sürekli beni kendisine çekiyordu. Yüzünün ne kadar güzel olduğunu gördüm, bedeni tüm kadınların bedeni, tüm dişiliğin bedeniydi ve bu beden bana sunuluyordu, ona sarılıyor ve onu

hissediyordum ve onunla ebediyen birlikte olmayı istiyordum ve antik dönemdeki gibi beyaz cildi çıplaklığın güzelliğini gözler önüne seriyor ve ben bu bedenle eriyordum, insanlık denebilecek tüm insanların şeceresi ve o anda onun şeceresinden geliyormuşum gibi beni etkileyen bir duyguyla derdest oluyor ve artık bana ne olduğunu bilmiyordum, akıl alacak gibi değil, aşkı akıl almıyor, inanamıyordum ve diğer günler de yalnızca yine yıldız yağmuru gözlü kadına geri dönmek, yine bedenlerin şeceresine dönmek, dönmek istiyordum ve yoksa hayal mi görüyorum diye şüpheye düşüyordum ve o kadınla nihayet insan olduğuma inanma cesaretim gittikçe azalıyordu, mucizeye inanmaya cesaret edemiyordum,

çünkü yaşadıklarım içimde bir çiçek gibi narin dallar vererek yayılmaya başlamıştı ve öyle güzel kokuyordu o çiçek, o güzel kokudan sersemlediğim ve çiçeğin ardına gizlenen sevgili sanrı olduğu için ona sanrı çiçeği adını verdim, yok olmasını, silinmesini, beyaz bedenli kadına dönmeyi istiyordum,

aslında dünyevi yollarda karşılaştığım kadın benim içimdeki sevgili resmiyle, imge haline gelen sanrı resmiyle rekabet etmeyi nasıl becerecekti ki, ben hayata susamıştım ve imge beni içeriden kemirmeye başlayan bir kanser tümörüne dönüşmüştü,

olduğum yerde, şaşkın gibi dolaşıyordum, hepten hayalkırıklığı olacak korkusundan geri gidemiyordum.

Bir aşk buluşması, bir aşk gecesi, bir travma, ne diyeceğimi bilmiyorum, düşünemiyorum, yalnızca kaçıyorum, gidiyorum. Beni raydan çıkartanın ne olduğunu bilmiyorum, o zamanlar, uzun zaman önce, ne yapabilirdim ki, söyleyecek sözüm yok, aşk sözcükleri nasıl olabilirdi ki, ilk kez aşk kalbimden vurdu, benim gibi birine nasıl böyle bir şey olabilirdi, sokaklarda aylak aylak dolaşıp duran, erketeye yatan, düşkün sefil, serseri, insanların kavis yaparak gözlerini kaçırıp yanından geçtikleri, yanına

yaklaşılmaz birine. Yardım et köpek! Sokak boyunca yürüyorum, sokağın köşesinde duruyorum.

Orada unutulmuş, gereksiz bir mobilya gibi bekliyorum. Bazen zamanın içimde bir kalorifer borusu gibi tıkırdadığını duyuyorum. Bazen bir ev sinemasıyım, film oynuyor. Bana göre varoluşum ne zor ne de sıkıcı. Hiçbir şey hissetmiyorum. Yine de geçenlerde fırtına koptuğunda korkuya kapıldım. Kararmanın içinden müthiş gürlemeyle birlikte bir kasırga çıktı, ağaçların dallarını kopardı ve perçinlenip çivilenmemiş her şeyi anaforuna kattı. Fırtınanın uğultusunda defalarca pencerelerin ve inşaat iskelelerinin takırdaması; bir uluma ve diş gıcırtısı. Panik içinde çatıların menzilinden caddenin ortasına kaçtım. Gözler yanıyordu, göremiyordum, dişlerimin arasında kumu hissediyordum, kum fırtınası? Sonra bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı, sel olup aktı ve taşkın sel ansızın tenhalaşan sokakları temizledi. Ve yıldırım hızıyla bütün bunlar olup bitti, bayağı bir yağmur yağdı, sonra yine güneş açtı ve ben oradaydım, kurutmak için bedenimi sokağın köşesine koydum.

Az önce kafamdan geçti, yele saçlı herifi bekliyorum, "sanatçı"; son zamanlarda onun evinin etrafında dolaşmak hoşuma gidiyor. Sahibini mi bekliyorsun? Çok absürt bir düşünce. Ben köpek miyim? Sahipsiz bir köpek yalnız bir kurt değildir, ama hayvan yurdunun, deri yüzücünün, hayvan deneylerinin nesnesi olur. Benimki terk edilmişti, kovulmamıştı, geçici olarak itelenmiş, evlatlık verilmiş, gerçekteyse ihanete uğramış bir köpekti. Bekle burada. Bekle demiştim. Masaya otururdum, o masanın altına yatardı, bekler vaziyette. Köpek sahibinden bir işaret beklerdi. Yolda beraber yürürken koklamak, oynamak, koşmak için canlanır. Öteki köpekleri selamlar, onlara havlar, kavga çıkar-

maya hevesliymiş gibi yapar ya da aldırmadan yanlarından geçip gider. Köpek sahibinin kaprislerini yaşar. Hayata gelir, haftalar sonra bir sahibe gider, sahibi onun ısrarlı beklentisi olur. Köpek beynine kazınan iyi ve kötünün kodeksini bilir, suçluluk duyması bundandır, depresif olabilir. Sahibinin övgüsüyle neşelenir. Bundan hiç bıkmaz. Her şeyi sahibiyle paylaşmak ister, hatta yemeğini, hatta dumanaltı olmuş restoranları, onun dostlarını, düşmanlarını. Körü körüne güvenin zevkini çıkarır. Sahibi köpeğin önünde anadan doğma soyunur.

Gazetede, aşkını yitirdiği için raydan çıktığı anlaşılan evsiz bir serseriyi okudum. Versailles'da on yıldır evli, üç çocuk babası genç bir Almanca hocasının Frankfurt'ta geçirdiği bir hafta sonu sonrası neden ortadan kaybolduğu karanlıkta kalıyor. Alman dostu bir aileden geliyor. Vichy polisine giden baba eğitimli ince tesviyeci, anne Flaman. Bu nedenle adı Yves olan çocuk da tabii Almanca eğitimi görüyor. Ailesiyle ilişkisi gerçi daha öğrenciyken kopmuş. Ebeveynlerinin öldüğünü ancak orta yaşlı bir erkek olduğunda tesadüfen öğrenmiş olmalı. Çok sonra terk edilmenin ne demek olduğunu, kendi başına gelince öğreniyor. Paris'te, dokuzuncu bölgede ve yıllarca başka bir kadınla yaşıyor. Bir şeylerin ters gittiğini daha merdivenleri çıkarken hissettiğini hatırlıyor. Evin kapısını açıyor, kadın yok, ortadan kaybolan yalnızca kadın değil, hayat arkadaşlığına ya da yalnızca dişi birinin varlığına delalet edecek tek bir iz bile kalmamış. Hayat arkadaşı tüm izleri özenle silmişti. Bu yıkıyor güçlü kuvvetli adamı ve bayılıyor. Kendine geldiğinde, şişeye sarılıp tekrar kendini kaybedinceye kadar kafayı çekiyor. Evinden vazgeçiyor, Notre-Dame-de-Lorette yakınlarında bir çatı katma çıkıyor. O zamana kadar çevirmen olarak çalışıyordu ve onunla kötü geçinmiyordu. İçtiğinden beri artık randevulara uyamıyor, müşterilerini kaybediyor. Ara sıra serbest yazarlık yapıyor, sonunda okuma yazma

bilmeyenlere, Afrikalılara ve Mağriplilere resmi yazışmalardan aşk mektubuna kadar yazılar kaleme alan bir çeşit köy yazıcısı oluyor. Sonra tavan arasını kaybediyor, kira borcu olduğundan değil, tavan arası tadilatla küçük bir çatı dairesine dönüştürüleceği için çatı katı sakinleri sokağa atılıyor çünkü. Önce ucuz bir otele taşınıyor. Hayata tutunabilmek için kitaplarını, olta takımını ve av tüfeğini, para edecek her şeyini satıyor. Sonunda sokağa düşüyor. Uzun zaman önce elinden kaçırdığı miras payını dava etmeye gururu izin vermiyor. Kamu yardımını da istemiyor. Ayrıca kimliğini kaybediyor. Serseri biri değil, o kendini kültürlü bir beyefendi olarak görüyor. Yalnız bir kurt o. Kimse ona kabalık yapmasın. Kurdun içinde vahşi bir hayvan bulunuyor. Kurt elli yaşın üstünde. Kısa süredir fırıncıların izniyle bir fırının altındaki kilerde kalıyor. Gerçi orada ışık yok, ama geceleri kuru bir yer. Artık geçmişiyle ilgili yok denecek kadar az anısı olduğunu söylüyor. Anlamak mümkün, düşünmek istemiyor. Boş evi gördüğünde geçirdiği sarsıntı adamı bir ağaç gibi devirdi. Kalacak yer ve iş bulmuş olsa bile, eminim yaşam muhtevası bulamazdı. Kendini kaybetmişti. Hiç düşünme. Hiç durma, doğru sokağa. Düşünme. Koş! Bir an önce kaç, kaç oradan.

O gece sevgiliden kaçarken tek bir şey istedim: Unutmak. Lanetlenmiş gibi büyülenmenin acısını çekiyordum. Hayali kayboluncaya kadar orada burada dolaşıp durdum. Otelde kaldım, ara sıra iş arkadaşım misafir etti. Eve ertelemeden dolayı ricalar gönderiyordum, hep daha uzun aralıklarla hep anlamsız cümleler. Ne hastaydım, ne de zor durumdaydım. Uzun süre geçinebilmek için yeterli param vardı. Gitgide her şeyden uzaklaşmaya başladığımı insanlara bakışımın değişmesinden anlıyordum. Onlara sanki dürbünün tersiyle bakıyordum. Restoranda bir arkadaşımla yemek yerken yan taraftaki bir masada oturanlara baktım. Masa erkeklerden oluşuyordu, çoğu orta yaşlıydı, kula-

ğıma yabancı gelen bir dilde konuştukları için bakışları üzerlerine çekiyorlardı. Sanırım Lübnanlıydılar, ama İsrailli de olabilirlerdi; içlerinden ikisi siyah sakallı, güçlü kuvvetli iri yapılı erkeklerdi. İki lafın arasında müthiş bir Homeros gülüşü patlatıyorlardı, bu arada karşılıklı birbirlerinin sırtına vuruyorlar ya da onaylamak için ellerini, avuç içlerini karşılıklı şaklatıyorlardı. Keyiften kükreyen bu iri yarı adamları seyrediyordum, ben bakarken, sesleri kesiliyor, el hareketleri donup, geriye gidiyor, kahverengimsi bir resme, geçen yüzyılda gerçekleşmiş bir içki meclisini ölümsüzleştiren bir Hollanda grup resmine dönüşüyorlardı. Neden bu yaşam dolu varlıkları hakkın rahmetine kavuşmuş ya da öbür dünyalı gibi görüyordum, araya bir şey mi çekilmişti, gözlerime ne olmuştu? Neden hayat bana vız gelip tırıs gidiyordu? O sıralardı, otelde bir rüya görmüştüm, gümrük istasyonunda bir arabanın içinde duruyordum. Bacaklarım açılsın diye dolaşmaya çıkıyordum ve o arada üzerinde tellerin gerili olduğu dev bir açık kasaya rastlıyordum. Tellerin üstünde ufak yaratıklar vardı, önce maymuna benzettim, ama insandılar, erkek ve kadın, ayağa kalkıyorlar ve yumrukla birbirlerine vuruyorlardı, oyun değildi, son derece, ölümüne ciddiydi, düşünceye kadar birbirlerine vuruyorlardı. Ama hemen ardından yine kalkıyorlardı, baktım, tellere bağlanmışlardı, sürekli yeniden nefretlerinin zevkini çıkarmak, ayaklanıp düşesiye birbirlerine vurmak ve işkenceyi sürdürmek için ayağa kalkmaya mahkûm edilmişlerdi. Cehennem azabı görüntüsü, korkunç. Otel odasında kan ter içinde, korkudan titreyerek uyandım. Ertesi gün giysilerimi bir bavula koyup bavulu bir çöp bidonunun yanına bıraktım.

Rue Saint-Hyacinthe ile Rue de la Sourdière'in köşesindeyim. Bekliyorum. Beyefendiyi beklediğimi söyleyebilirim, sigara ağızlıklı "sanatçıyı". Aslında yazar, gazetede resmini gördüm. Ben daha teatral bir şey sanmıştım. Müzisyen? Yazarlardan hoşlanmam. Onlar kim oluyor da her şeyin en iyisini bildiklerini bize yutturmaya kalkıyorlar? En son sokakta rastladığım yazar Soljenitsin'di, Paris'te kötü yola düşmemden çok önceydi. O zamanki evimin arka kapısının açıldığı avludan köpeğimle geçiyordum, inanılmaz çok sayıda tek sıra evin çevrelediği gösterişli bir alandı, ve orada kalakaldım, çünkü böyle bir karşılaşmaya, hele burada, hiç hazır değildim. Tiyatro pamuğu gibi papaz sakalıyla sarılı bu Rus yüzü tanımamak mümkün değildi. O sırada yalnızca Gulag'tan salıverilmemiş, Sovyetler Birliği vatandaşlığından da çıkarılmıştı. Şehrimizde olduğunu gazetede okumuştum. Herkes Soljenitsin'i biliyordu, yaşadığı dönemde bir efsaneydi, çok doğal, onun hayatı kahramanlar ve şehitler kumaşından kesilmişti. Kumaş? Bizim evde Glückauf adında, köpeğime hep hor görerek hitap eden bir terzi oturuyordu. "Hadi bakalım, seni yamukçu köpek, aptal sığır seni" diyordu tatlı tatlı, "yine ne aptallıklar yapacaksın." Dostça söylüyordu, ama ben kızıyordum, yani yalnız Glückauf'un kambur ve köpeğimin son derece iyi gelişmiş olması değildi neden, terzinin kelimesi kelimesine sürekli aynı şeyleri söyleyen bir konuşma şekliyle bize teşrif ediyor olmasıydı. Evinde yalnızken Glückauf sesi sonuna kadar açıp opera dinliyordu. Yüksek sesle kendinden söz etmekten de hoşlanıyordu ve dış görünüşüne önem veriyordu. Karısı gösterişli, boylu poslu ve gizemli bir güzeldi, ikisi dikkat çekici bir çift oluşturuyorlardı. Soljenitsin'in gidişini Glückauf'tan öğrendim. Öyle büyük bir adamla istasyonda şahsen vedalaşmaktan hiç kimsenin onu alıkoyamayacağını söyledi terzi merdivenlerde, kalabalık nasıl da tezahüratla patlamıştı, Rus ona, Glückauf'a

tren penceresinden nasıl el sallamıştı. "Mücahit sakallı otoriter yüzünün bir gülümsemeyle nasıl yumuşadığını hiç unutmayacağım," dedi Glückauf. Evdeki diğer bir komşu, berber de Soljenitsin'den söz ediyordu. Bu Rus, inançlı komünistler için çetin bir ceviz, komünist yiyiciler için de canlı bir kanıt olmuştu. Berber, Sardunyalı, tam da o sıra onu okuyordu. Okuyordu, müzik yapıyordu, daha önce klarnet çalmıştı, şimdi piyano çalıyordu. Klarnet çalmayı iltihaplı bir dişten sonra oluşan komplikasyonlar nedeniyle bırakmak zorunda kalmıştı. Yaklaşan emekliliği göz önünde bulundurarak piyanonun başına oturmuştu. Çocukların en küçüğünü büyüttükten sonra Sardunya'ya geri dönmeyi düşünüyordu, büyük olanların ikisi de üniversitedeydiler. Her yıl eski memleketine gidiyordu, sürgünden bıkmıştı. Babasının erken ölümüyle ebeveyn berber salonunu on bir yaşında devraldığını öğrendim. On bir yaşında patron olmuş, annesine, teyzesine ve altı kardeşine bakmıştı. Baba bir av kazasında yaşamını kaybetmişti. Kendisi de ava gitmeyi seviyordu, benden bir köpek türü tavsiye etmemi istedi. Alman av teriyerini önerdim, duyduğuma göre dişi yaban domuzunu izlemede kullanılıyordu. O da zaten daha önce böyle bir köpek almıştı. Bir köpek kulübüne üye oldu ve daha sonra bir vesileyle bana köpek sınavlarını anlattı. Bir ağılda yalnızca av köpeği adaylarına ısırma nesnesi olarak hizmet etmek üzere tutulan tilki de av eğitimine dahildi. Isırma düzgün olursa, bir sonraki saldırıya kadar serbest kalıyordu. Av, piyano ve kitap okuma. Fransızca ve İngilizceyi çocukların okul ödevlerini kontrol ederken öğrenmişti. Yatar sandalyeye yaslanmış, makasının altında duruyordum, o benim etrafımda konuşarak ve makası şıkırdatarak dans ediyordu. Becerikli, hafif yaltakçı, konuşması hem yapmacık hem de uyanık, ufak tefek, ama cesur da bir adamdı. Ona Soljenitsin yüzünden geldim. Geçenlerde düşündüm de yazarın gözü bende olabilir. Benim peşimde mi

acaba? Beni inceliyor olabilir mi? Beni metne döküyor ve bundan dolayı da tasmayı takmış? Aman sakın. Hikâyeler yaşama kastetmektir. Şu fiyakacının, hırpani saçları şapkasının altından çıkan herifin yaratığı değilsem de, figürü? Bir kez Afrikalı yerli çocukların fotoğraflarının çekilmesinden korktuklarını okumuştum. Kişisel resim çekilebileceğini bilmiyorlarmış, siyah beyaz resme baktıklarında kendilerini gerçekte tanımamalarına rağmen şok geçirmişler, hiç hareketsiz resimleri olmamış ki, siyah kutudan gelen patlamayı hayati tehlike ve kutunun arkasındaki adamı ruh avcısı, katil gibi görmüşler. Ben de fotoğraf çeken turistlerin görüş alanına girdiğimde her zaman sanki sendeleyip tuzağa düşüyormuşum, sanki mizansen kurulmuş, sanki bütün gözler bana, benim eşkâlime dikilmiş gibi ürperiyorum.

Gazetede Drancy'yi okudum, Paris'in banliyösündeki Fransız toplama kampı, Auschwitz'in bekleme odası. Vichy polisi Yahudileri sokakta yakaladı, erkekleri, kadınları, çocukları. Yakaladı ve otobüslere tıkıp esir kamplarına yerleştirdi. Yalnızca üstlerindeki giysiler ve tabii elbiselerine tutturmak zorunda oldukları sarı yıldızları vardı. Bavul yok, yolluk yok, yıkanmak için hiçbir şey yok, uyumak için battaniyesiz soğuk taş zemin, yemek için elli kişiye yedi ekmek, günlük erzak ardından bulaşık suyu çorba. Her şey yasaktı, kitaplar, kartlar, kâğıtlar, kurşun kalemler yasaktı, kimlik bilgileri imha edilmişti. Her şey cezaya tabiydi. Ağzında bir ısırık sebze ya da cebinde bir parça havuçla yakalanan, avlunun içinde dikenli tellerin arkasındaki teşhirde bulurdu kendini. Soğuktan titreyerek ayakta duruyorlardı, oturmak yasaktı. Dün avukat, doktor, fabrikatör, iş sahibi, entelektüel ya da terzi, kürkçü ve işçiydiler, şimdi bir sığırdan daha azdı değerleri, onursuz ve isimsiz canlı maldılar. İnsanlıktan çıkarılmışlardı. Uzaktaki ölüm fabrikalarına yollanacaklar, gaza gönderilecekler, sabun olarak işlenecekler. Ama onlar daha bunu bilmiyorlar.

Drancy'de hâlâ herkes kesilip atılmış hayat hikâyesinde diretiyor, en azından içte içe; zenginler kendi konumlarında ve klas alışkanlıklarında, yoksullar acımasız yaşam mücadelesinde, hepsi geldikleri aidiyetlerin örgüsünde, toplum ve insanlıkla ilişki kurdukları mertebedeki bir hayatın hatıralarında. Bundan vazgeçiriliyorlar. İhtar çağrıları altında saatlerce hareketsiz ayakta duruyorlar, karanlık hücreye tıkılıyorlar, labirent cezası verilerek sürek avı yapılıyor. Ceza olsun diye ceza. Dayak. İşkence. Yıldız taktıkları ve imha edilmek kaderleri olduğu için. Yıldız dışında ortak şeyleri çok az. Bir defa çoğu Fransız, kökenleri hemen hemen hiç bilinmiyor, bazıları başarı madalyasıyla dekore edilmiş eski savaş muharipleri, çok azı dindar Musevi. Vichy tarafından yürürlüğe sokulan Yahudi yasalarına, meslek yasaklarına, Yahudilerin ülke ekonomisine etkisini ortadan kaldıran kamulaştırmaya inanmak istemediler. Yahudilerin bir telefon, bir bisiklet sahibi bile olmasına, taşınmalarına, akşamları dışarı çıkamayışlarına, kimseyle ilişki kurmalarına izin verilmemesine inanamadılar. Devlet dairelerinden, iş yerlerinden, mülklerinden kovuldular, haklarından mahrum bırakıldılar, insanlıktan çıkarıldılar. Ve işte Drancy'ye geldiler.

Yele saçlı bana bir hikâye mi yazmak istiyor? Bu *benim* ölümüm olur. Aslında düşünüyorum da, ben ömrüm boyunca kendi hayat hikâyemden kaçtım. Hayat hikâyesi olmasın. Sadece gitmek.

Gençtim, ya da yirmi yaşındaydım ve bir restoranda sevgilimle tartışıyordum. Sahici bir tartışma değildi, karşı taraftan bir yabancılık ve aşkın hezeyanıyla gerçeğin zafiyetini hissettiklerinde âşıkların başına gelen çitleri yıkma suçlamalarıydı. Hüsran beklentisi oluşturma, yalnızlık tehdidi. Korku. Genf'te gecenin geç saatleriydi. Kış. Ayağa kalktım ve lokantayı terk ettim, sokağa koştum. Göle doğru yürüdüm, sonra da kıyı boyunca devam

ettim, araba ve tren yokluğunda yürümeye devam ettim. Önce kendimi uyuşturmak için, sonra sıcak tutmak için yürüdüm ve sonra da algılamalara, umacılara, gecenin sesine, gölün solumasına, rüzgârın uğultusuna açıldım. Bir hedefim yoktu, yalnızca bir eklem mekanizması oluncaya ve yolda olduğumu hissedip, akabinde yol mutluluğu gibi bir şey oluşuncaya dek sokakta kaldım. Her neyse, diye düşündüm, kaybetme korkusu da ne oluyor, kaybedecek bir şey yok, neyse o, ne olacağını bilemezsin, gideceğin yere taşıyabilirsin onu, yolda o sana ait olur. Gün ağarırken kendimi göl kıyısında bir kasabada buldum. Buz gibi rüzgârdan korunmak için telefon kulübesinde durdum, sonra yorgun argın istasyona yürüdüm ve ilk treni bekledim.

Uzun zamandır yazarı görmedim. Acaba seyahate mi çıktı? Hasta mı? Sınavda mı? Acaba hep iş bitince serbest kalmayı ve dışarı koşmayı mı düşünüyor? Ya da yazmak onun için kelimelerin ve cümlelerin arazisinde başka bir tür koşu olabilir mi? Yanında çıkınıyla, bir başka yere ulaşmak için. Ya da zamanı mı yakalamak istiyordu, geçen, geçmiş zamanı? Ben hep öyle düşünürdüm, eskiden tabii, daha masa başında ve bürolarda çalıştığım sıralar, hâlâ çalışma hayatında faalken, yazarı duyunca saf saf işinin altın yüzük için dalış yapmak olduğunu düşündüm. Büyü için. Ve yaratılan eser de ulvi kelimelerin nefesiyle onların gizli tutulan zemininden oluşur. Ve de kelimelerin nefesinden doğan görüntüler ilahi kökenli ve onun için de gizemli olur, her durumda martaval ve mesel olmaz, mantıklı değil, gizemli olur. Gizeme yaklaşmayı istememek lazım, çünkü gerçek, bence, en berbat düğümdür, çözülmez. Kitaplar sessiz konuşsalar da, okuyucunun zihninde patlamalı diye düşündüm her zaman.

Aslında ben kaçmadım, gerçeğin tam ortasına yürüdüm. Yürürken her şeyi unuttum, kendimi unuttum ve yürüyerek karmaşaya karıştım, gerçi anlamını algılamadım, öğrenmeye de

çalışmadım, ancak yürüyüp kendim de onun parçası oldum. Kabaran bulamacın içine karıştım ve kendimi dışarı, akışa bıraktım. Yürüdüm ve kendimi küllerim gibi ömre serptim. Küllerimi bu büyük karmaşaya serptim. Peki ya yazarlar, sanatçılar?

Çocukluğumda bizim otelde de bir tür sanatçı kalıyordu. Ondan hoşlanmıyordum. Aslan kafalı şişko bir herifti. Aslan diye onun amblem takmış gibi saçlarını düşünerek söylüyorum, yoksa bakışları zavallıydı. Ne gün ışığından ne de gürültüden rahatsız oluyordu. Çoğu zaman yatakta ya da kanepede yatıyordu, bu nedenle hizmetçi yalnızca önceden kararlaştırarak odasına gelebilirdi, hastalıklı gözüküyordu. Rahatsızlığının ne olduğunu bilmiyordum, çünkü ara sıra, dışarıya çıktığında hastalıktan eser kalmıyordu. Yürüyüşünde gözle görülür bir zorluk yoktu, bana öyle geliyordu ki, hastalığı ağlak hali gibi hiçbir iş emaresi olmamasındandı, buna rağmen tüm çevresini kendi durumundan sorumlu tutuyor gibi görünüyordu. Sanırım takati tükendiği için çalışamıyordu. Maziye meftun yaşayan, bana dokunmayıncı, ifritin, parazitin biriydi. Mirasla, emeklilikle, malullük aylığıyla, ne bileyim işte bir şeyle geçiniyordu. Kokulu sigaralar içiyordu. Onunla karşılaştığımda hazmı zor bir şeyler yemişim gibi sonradan kendimi yorgun ve rahatsız hissediyordum. Bize kendi kaderiyle sıkıntı vermeye çalışan bu adam kendini ne zannediyordu? Benim gözümde hastalık bağımlısı bir palavracıydı. Bir komedyen.

Onun yüzünden pinekleme hevesi bende çok erken kayboldu. Onu görünce firar ediyordum, benlik karmaşalarının tutsağı olmamak için her şeyi yapardım, gerekirse dünyayı ayaklarımın altına alacaktım.

Üniversiteye girer girmez, beni hapsolma krizi tuttu. Ve de dizginlenmez gezi arzusu. Seyahat parasını inşaat işçisi yardımcısı olarak kazandım. Biriktirdiklerimle yola çıktım. En gere-

kenleri sırt çantasına tıkıp, güneye giden trene bindim. Afrika'ya gitmek istiyordum. İtalya üzerinden Afrika seyahati.

Milano'ya kadar dolaşarak giden bir gece trenine binmiştim, ıssız, kimsesiz istasyonlarda duruyordu. Kompartımanımda tahta bankta oturup sisle puslanmış lambaların ışığında cinlerin top oynadığı peronları seyrediyordum, bazen peronlar karla kaplı oluyordu, bazen dağ yarıklarının siyah kenarları görünüşü bozuyordu. Paltomu üstümden çıkarmıyor, kendimi sallantıya bırakıyordum, uyukluyor, karmakarışık rüyalardan sıçrayarak uyanıyordum, rahatsızlığın ve belirsizliğin keyfini çıkartıyordum. Örneğin, Rusya'ya kampa giden, sürgüne gönderilen birinin, yakında anı olacak peronları, özgürlüğün son görüntüleri olarak özümleyen birinin nasıl algıladığını hayal ediyordum. Sırt çantamı dizlerimin arasına sıkıştırıp tutuyordum, tüm eşyam içindeydi. Şimdiye kadarki tüm yaşamım çıkının içinde düğümlenmişti. İstasyona düşen solgun ışıklardan geçip, şafağın dondurucu soğuğuna, güneş oklarının sahnelediği göz kamaştırıcı sabaha girdi, Milano'da aktarma oldu, kıyı boyunca seyretti, cesur tren bazen sanki uçurumdan denize devrilecekmiş gibi görünüyordu. Her şey başka kokuyordu, vagon başka kokuyordu, mırıltılar ve konuşmalar başka, sesler başkaydı, kahvenin acı metalik bir tadı vardı. Kompartıman rüyada gibi doluyor, boşalıyordu. Trenin penceresinden Akdeniz panoramasına bakıyordum, anlamadan. Mükemmel bir yorgunluk, bir rahatlama, zayıflama hissediyordum, hızla gidiyordum, bir insan bagajı, yolculuğun beni soyduğunu, temizlediğini düşünüyordum. Harika bir içsel boşlukla gidiyordum, zaman kavramını kaybetmiştim. Akıp giden manzaraların bende yarattığı kıpırtı dışında, yalnızca bedensel bildirimler vardı, açlık, susuzluk ve ürperme, galiba ateşim çıkmıştı. Bir iki yerde tren değiştirmek için indiğimde ayda gibi oluyordum: Her şey afallatacak kadar yabancı. Bir gemiye bindim, bir deniz vardı,

bir liman vardı, öpüp okşuyormuş gibi hissettiğim ve beni arzular içinde sallayan bir hava vardı. İner inmez bu yumuşak havanın özlemini duydum. İnsanlar dalgalanan kıyafetlerle dolaşıyorlardı, kadınlar çarşaf giyiyor, erkeklerin bir kısmı kapüşon takıyorlardı, hepsi vakur, Batılı giyinenler benim gözümde başka dünyaların insanlarıydılar. Diğer sesleri ve gürültüleri bilinç kaydediyordu, ama kulaklar sağır olmuştu. Ses algısı olarak içime işleyen tek şey palmiye yapraklarının rüzgârdaki çatırtısıydı. Oradan oraya dolaştım, en çok da Medine'de. Sömürge geçmişinin görkemli beyaz binalarını sıvazladım, sahil boyunca yürüdüm, hurma ve pide yedim, palmiyelerin altında gezindim. Dağlara gittim, halı dokumacısını, koşum takımı imalatçısını, çömlekçiyi, dilenciyi, sakatları, tek gözlüleri, körleri, gizemli kadınları, hanım ağalarını ve güzelleri gördüm. Eşek, deve, bağlanmış keçiler. Bağımlılık yapan yumuşak, hoş kokulu havayla ve toksik kokularla yıkandım. Emektar sırt çantamı taşıyordum. Kazanana ödül yok,[4] bir zamanlar okumuştum. Bu cümleyi neden bu çok eski geziyle bağlantılı düşündüğümü bilmiyorum.

Bugün yaşadığım yerde, hareket alanımın ölçüsü Allah biliyor ya son derece dar. Genellikle yalnızca Saint-Roch kilisesinin etrafında sınırlı alanda çok az bir sokakta hareket edebiliyorum. İstisnalar var. Son zamanlarda çarşının meydanına kaptırdım kendimi, eski kapalı pazar yeri, önceleri, özellikle geceleri şehrin fokur fokur kaynayan şehir merkeziydi. Şimdi bir tüketim cenneti harmanı, kültür merkezi, lunapark, turistler ve kenar mahalle mağdurları için büyülü bir çekim noktası. Şehrin ölü semtlerinden gelen bütün erkekler genellikle siyahlar. Ortalıkta gezip tozan yığınların arasında hilekâr görünümünde dikiliyorlar, siyah gözlüklerin üstüne beyzbol şapkası, sanırsın nöbetteler. Eğitimsiz

4 *Kazanana Ödül Yok*, Hemingway'in bir kitabı. (ç.n.)

göçmen çocukları, yol göstereni yok, kariyer geliştirme beklentisi yok, uyum sağlama şansı yok, ne kalıyor geriye, yankesicilik, kaba kuvvet. Onları sokaklardan toplayıp kamplara tıkın, geri gönderin, defolsunlar, saygı değer mahalle sakinlerini usulca söylenirken duyuyorum. Nereye geri dönsünler? Öyle görülmese, kabul edilmese de, buralı onlar, Fransızlar. Yalnızca sinemadan edindikleri savaş tazminatı ve kolay parayla ilgili değil devrimci hayalleri. Rapçiler. Dinamitler. Onlardan uzak duruyorum, korkuyorum, biraz göz göze gelinse bomba patlayabilir. Çoğunlukla yaşlı olan eski efendileri ve anacıklarıyla randevusu olan köpekleri görmek için Forum'un geniş meydanında dolaşıyorum. Evsizler banklarda, çoğu ayyaş, tümü dert ortağı güruhları, yabancı aylaklar da var, bazısı gitar tıngırdatarak eğilmiş şarkı söylüyor. Ve bütün bunların arasında, soluk soluğa, uluyarak ya da kibirli hırçın yüzleriyle köpekler takip avındalar, sonuncu olan çoğunlukla yaşlı hayvanlar. Köpek sahipleri haber alışverişindeler, hava tahmini, politik düşünceler, hastalık hikâyeleri, çekiştirme, ağız yoklama, dedikodu.

Bugünlerde çok daha fazla geziyorum, aylaklık ediyorum diyebilirim. Huzursuzluk şu "sanatçı", yazarla ilgili. Bazen beni izlediğini düşünüyorum. Yoksa kuruntu mu yapıyorum? Geçenlerde metroyla giderken kapının önünde, vagondan çıkmaya hazır vaziyette duruyordum. Ve neredeyse tam karşımda kimi görüyorum? Onu. Binecekmiş gibi durmuyordu. Tabii hemen yola devam ettim. Başka bir kez Seine Nehri kıyısında yaya yolu üzerinde duvarın yanına uzanmıştım, güneşte gevşek bir şekilde yatıyordum, iyice yayılmış, sıcağın zevkini çıkarıyordum ve gözlerimi kırpıştırarak baktığımda, yazar bey oradaydı, tam benim üzerime eğilmemiş, ama neredeyse ayağıyla dokunacak kadar acayip yakın. Beni tanımamış gibi yapıyordu. Adama kafayı taktığımdan bu yana rahat yaşayamıyorum. Yaşamak? Yola çıktığımda kendi kendime inşallah o hergeleyle karşılaşmazsın di-

yorum. Gözetim bu. Beni çembere alıyor. Sanki başımın önünde bir aynayla dolaşıyormuşum gibi. Sanki "tanınıyormuşum" gibi. Tanınmak? İşin kötüsü, yalnızca bana ne tür bir yazgı atfettiğini değil, nasıl bir final yapacağını da tasavvur etmeye çalışıyorum. Beni köprüden atlatmak, bir araba tarafından ezdirmek, tutuklatmak, bir yurda göndermek mi istiyor? Yeniden topluma kazandırmak? İyileştirmek? Beni hangi kapana sendeletip düşürmeyi planlıyor? Köprülerde korkuluktan uzakta duruyorum, karşıdan karşıya geçerken inatçı bir şekilde sağı ve solu sağlama alması kafasına kazınmış küçük bir çocuk gibi davranıyorum. Kuruntu yapıyorum.

Varoşlardan gelen çeteler, bu yeni intifada konusu, gittikçe daha fazla gence, çocuğa sıçradı ve onlara Vandalizmi bulaştırıyor, böylece tek bir gün geçmiyor ki soygunları, kundaklanan arabaları, çalınan taşıtlarla yapılan vahşi rodeoları, Molotof kokteyllerini, ateş etmeleri, tecavüzleri, bıçaklamaları okumayalım, toplum bu yeni dünyalıları böyle nasıl hazmeder bilemiyorum. Bir zamanlar haydutların atlı arabalara yaptığı gibi, çocuklar şehrin ortasında toplu taşımayı terörize ediyorlar, bunu yalnızca kendi sürgün bölgelerinde yapacak bir şey olmadığı için bedava eğlence diye yapıyorlar ve ebeveynler, eğer varsalar, yaşamlarıyla son derece cesaret kırıcı, en koyu umutsuzluk örneği oluyorlar.

Reşit olmayan suçluların kaldığı ıslah evlerini gazeteden okudum. Personel dosyalarındaki bilgilere göre hemen hemen bütün mahkûmlar dövülmüş, istismar edilmiş, kovulmuş ya da kaçmış çocuklar. Hem mağdur hem fail olanlar, diyor gazete. Ve artık onlara düzenli bir toplumsal yaşam öğretilecek. Barakaların tamiratında kullanılıyorlar, spor yaptırılıyor, geziler ve seyahatler düzenleniyor. Bu yeni yetmelerin normal yaşam hakkında bu kadar az şey biliyor olmaları şaşırtıcı. Bazılarının hiç sebze yemedikleri sebze temizlerken ortaya çıkıyor. Biri otoyolda giderken

Amerika'ya kadar daha ne kadar sürer diye soruyor. Biri dolambaçlı yol sistemini, motorlu araçlar için bir çeşit dev boyutta Disneyland dönme dolabı sanıyor. Denemek üzere bir görevle yalnızca metroyla gidilebilen başka bir ilçeye gönderiliyorlar, asla hedefe varamıyorlar ve kaçtıkları için değil bu, trafik planını okuyamadıkları için. Hiç okuyamıyorlar, okuma yazmaları yok. On yedi yaşındakilerin geceleri yatakhanelerde küçük çocuklar gibi hüngür hüngür ağladıkları duyuluyor. Bu biçare suçluları ne yapmalı? Fazla yerleşik de hissetmemeliler kendilerini, cezalarını çektikten sonra yine dışarı çıkmaları gerek, insanlık onuruna yaraşır bir gelecek için hazırlanmalılar. Hangi gelecek?

Ya benim geleceğim ne olacak? Yazardan önce bu soruyu kendime hiç sormadım. Şu an bunu düşünmek istemiyorum.

Aslına bakarsan, ben öyle çok fazla geleceği düşünmedim ya da olduysa da, en fazla değişiklik anlamında olmuştur. İş değiştirme. Yer değiştirme. Ev değiştirme. Bir ilişkinin sona ermesi. Bir değişimi görür görmez, umutla doluyordum. Gün doğuyordu bana, hava da çan sesiyle dolmasa da ihtiram borusuyla doluyordu. Değişiklik olasılığını iyice kavrar kavramaz, kafayı bilinmeyen yerler fantezisine takıyordum. Düşünülmeyen bir şey olmaz. Düşünce olunca, içimde bir şey planlar yapmaya başlıyordu.

Boşanmıştım ve yeni hayat arkadaşımla seyahatteydim, sanki birkaç yıldır birlikteymişiz gibi gayet uyumlu, dışarıdan dayanışma içinde bir çift gibi görünüyorduk. Çizmenin aşağısına doğru iniyorduk, mola verdiğimiz bir yerin yumuşak çiçek kokulu havasında bana bir haller oldu, sanki başka bir yaşam serabı gördüm, bir vaat; ve ben bu davetin ikimize değil, sadece bana yapıldığı hissine kapıldım. Paylaşmayı kabul etmeye isteksiz olduğum bir variyet? Bir enfeksiyon. Unuttum ve şen şakrak yola devam ettik. Ama daha sonra, Roma'nın sevilen, sadece tarihin yüküyle açıklanabilir kahverengi ve kasvetli sokaklarında birlikte yürürken

adımlarımız artık uyumlu değildi. Ben hep adımlarımı ona uydurmak zorunda kalıyordum, neden bu kadar yavaş yürüyordu? Onunla birlikte kalmak istiyorsam, yürüyüş şeklimi frenlemek zorundaydım, sinir bozucu. Birbirimizden ayrı, hemen kavga çıkarmaya hazır yürüdüğümüz şehre hoşça kal dediğimizde, birbirimize ayrılıktan başka en ufak bir şey vaat etmedik. Daha ilk otel gecesinde uyumsuzluk alameti vardı. Geç gelmiştik, uzun süre uygun bir yer arayamayacak kadar yorgunduk, ertesi gün daha güzeline gitme isteğiyle ilk iyi otele girdik. Tam uykuya dalıyorduk, otelde bir tartışma çıktı, çok sesli bir kükreme giderek arttı, çok fazla itişip kakışma seslerinin çınladığı sayıp sövme şekline dönüştü ve acı feryadın eklendiği gürültü tehditkârca bizim odanın kapısına yanaştı. Kalan geceyi kötü bir şey olacak beklentisiyle, herkes kendisi için, korkmuş tavşanlar gibi gizlenerek geçirdik, artık uykudan söz edilemezdi. Aşktan da. Gün ağarınca oteli kaçar gibi terk ettik. Daha iyi, her şeyden önce konumu güzel bir konaklama yerinde uykumuzu iyice aldık, sevilen sokakları ve meydanları tekrar keşfetmeye gittik ve yeniden canlanan bir şeyler yapma hevesine kaptırdık kendimizi. Ama ben hayat arkadaşım tarafından kendimi gittikçe daha çok gem vurulmuş, engellenmiş hissediyordum. Bana yalnızca bir yük değil, ayağıma takoz gibi görünüyordu. Öğle yemeğinde "Beni sanki alıkoymak ve tutmak istiyorsun izlenimi edindim. Ne oluyor? Sana çok hızlı mı geliyorum ya da birbirimizden ayrılıyor muyuz? Bana uyamazsın. Bana hiç uymadın," dedim ve cevap yerine domatesli spagettiye damlayan gözyaşları karşısında söylediğime pişman oldum. Geri kalan süreyi abartılmış bir düşünceli davranma ve itiraf edilmek istenmeyen yasla geçirdik. Moral vermek için elini tutarken "Her şey iyi olacak," diye mırıldandım, hemen elini benden çekti. Ne şanssızlık diye düşünüyordum, bu arada da bana gün doğduğunu hissediyordum. İhtiram, ihtiram...

Yazarı bir kadınla birlikte hiç görmedim. Hep yalnız yürüyor. Hayır, birkaç kez ufak bir oğlanla gördüm, el ele yürüyorlardı. Tatil yapmaya gelmiş bir çocuk mu? Yoksa torunu mudur? Ya da hatta oğulcuğu? Ama eğer öyleyse, annesi nerede? Ufaklık merakla bir kere yanıma yaklaştı. Hemen eline bozuk para sıkıştırdım, bir on Franklık. "Kendine bir şeyler al." Uzun zaman önce. Çocukken, evdekilerden biri tarafından koş çabuk tütüncüye git, gazete al gel diye gönderiliyordum. Eğer dışarıda kötü bir davranışta bulunulursa yedi kat yabancı birinin kulak çektiği de oluyordu. Bugün böyle bir şey düşünülemez. Herkes dikkatli davranıyor. Görmemiş, duymamış olmak isteniyor. Çocuklardan da uzak duruluyor, karışmak yok.

Gazetede okudum, iki yeni yetme öğrenci, birlikte on altı yaşındaki okul arkadaşlarını, kırk bıçak darbesiyle doğramışlar, Arapça ismi olan çok hoş görünen bir çocuktu, bu ikisinden biriyle moped yüzünden ufak bir anlaşmazlığı varmış. Katiller mazbut, kesinlikle sefil olmayan gençlerdi, on altı yaşındaki oğlan bir temizlik işletmesi sahibinin oğlu, on sekiz yaşındaki genç kız bir marangozun kızıydı. Esas fail oydu, hiç sorunsuz bir öğrenci, babası özel bir Kızılderili müzesi için el işleri yapıyorken, evde daha çok karanlık ruh halini anlatan şiirler yazıyordu. Ölüme ve zamanla öldürmeye gittikçe daha çok merak salmışa benziyor. İyice düşünüp taşındıktan sonra tamı tamına uygun bir suç ortağı tayin ediyordu, gazete, kurbanını seçişini ve bütün bunları bir film senaryosu gibi nasıl planladığını anlatıyordu. Genç kız öteki öğrenciyle ilişkiye geçiyor, ilgi duyuyormuş ya da âşıkmış gibi davranıyor; anne babası yokken evde buluşmak üzere sözleşip onu baştan çıkarıyor ve ikisi üst üste çıplak yatakta yatarken prova edilmiş plana göre rakip devreye giriyor, savunmasız kurbana bıçak darbelerini indirmeye başlıyor. Herhangi bir şekilde katilin kişisel bir davası yok, mesele inanma, özellikle

de onu bir *eylemle* uygulama inancı. Daha sonra ödünç alınmış bir arabayla sinematik bir kaçış, bir kovalamaca olmuş, polisle silahlı çatışmaya girişilmiş, biri daha ölüyor, cinayette kullanılan oğlan da kaçış sırasında hayatını kaybediyor. Daha sonra kızın odasında Oliver Stone'un *Natural Born Killers* filminin videokaseti bulunuyor, onun için bir kült nesnesi. Genç kız sorgulama sırasında uzun süre susmuş ve daha sonra da tatmin edici bir açıklama bulamamış.

Geziniyorum, etrafa bakıyorum, insanları seyrediyorum. Ama artık kendimi bulunduğum çevreye ait hissetmiyorum. Acaba bu semti terk etsem mi? Yele saçlı peşimde olduğundan beri huzurum gitti. Huzur? Masumiyet de diyebilirim. Eski durduğum yerlere gitmiyorum, kaçmaya çalışıyorum. Geçenlerde geç saatlerde sigara almak için Saint-Michel Meydanı'nın oralara gittim, benim olduğum yerde tütüncü dükkânları erken kapatıyor. Saint-Michel bölgesinin aşağı taraflarını sevmiyorum, çok fazla otostopçu, çok fazla hayatı kaymış genç insan, çok fazla hareket. Saint-Séverin kahvesi önünde otobüs durağı yakınında bir süre oyalandım, bu sırada camlı kabinde bankta oturan adamı, hiç düşünmeden, bir anda fark ettim. Kokuyu aldım ve koku tehlikeyi haber veriyordu. Adam gazeteye sarılmış dikkat çekici gizemli bir paketi açıp inceleyerek bakıyor ve sonra tekrar örtüyordu. Çerçeveli bir resimdi, çerçevesine bakılırsa bir eski usta işi. Çalıntı mı acaba dedim? Ya da bir teşhirci? Paketi ha bire açıp kapatarak neyi göstermek istiyor? Teşhirciler beni korkutur, onların oyununa dâhil olmaktan hoşlanmam. Biraz ileriye doğru yürüdüm. Adam da ayağa kalktı, orta yaşlarda tenis ayakkabısı giymiş bir herif, iri yarı, serseri değil, iğrenç bir vatandaş, yağcı, yağcı da nereden çıktı. Koku, dikkat diye uyarıyordu. Adam kalabalığın içinde gözden kayboluyor, gittikçe kısalan aralıklarla tekrar gözüküyordu, bir inip, bir çıkıyordu. Ve aniden yanımda

kendi kendine söylendiğini duydum, heybetli gövdesiyle atıp tutuyordu: "Bu kadarı fazla. Ne yaptıklarını sanıyor bunlar? Ağızlarında sigara aylak aylak dolaşıyorlar, bu kadar basit, amcıklar. Onlara gününü göstermek lazım, karnına basacaksın yumruğu. Ben onlara göstereceğim. Korkmayın, ben halledeceğim. Patlatacağım. Sırası geldi. Adamların hepsi hanım evladı. Annecik... Teyzecik... Kız kardeşçik... Neden Meryem Ana... kraliçe değil? Aslında tütünü Fransa'ya sokan Maria von Medici oldu..." sözleri usulca sıvışmadan önce son kulağıma çalınanlar oldu. Ve o sırada katil, henüz yapmamış da olsa, potansiyel bir katil diye geçti aklımdan. Tetikçi. Ne yaptılar ona? İktidarsız mı? Bedeni kemikten ziyade lastikten oluşuyormuş gibi gözüküyor, iğrenç.

Ben hiç kadın düşmanı olmadım, içten içe gizlice de değil. Erkekler kulübü toplantılarından ya da bu mealdeki, kuvvet budalalığı, özellikle kadın korkusu belirtileri gösteren aşağılık Püritenizmin pis kokularını aldığım eğilimlerden hep püskürtülmüş hissettim kendimi. Hatta daha okulda ya da askerdeyken o temiz oğlanların çıkış izninden sonra kızlarla buluştuklarında nasıl sözler vererek kızlara sokulduklarını, hizmete hazır hale getirdiklerini, iş tutup, tecavüz ettiklerini anlattıklarında bu konudaki böbürlenmelere şaşırıp kalıyordum, martavalları bağırtılı alkışlanıyordu. Kadınları cinsel ilişkiden sonra hemen öldürmemeleri yalnız tuhafıma gidiyordu.

Kadın düşmanlığı ve kadın korkusunun doğurgan dişiyle ilgisi vardır, eminim, kanlı sümüksü dünyaya geliş süreçleriyle, karınla ilgili. Kanlı çığlıklar altında bize hayat veren, doğanın karşı konmaz gücüne sahip dişi karnıyla, böyle bir kirlenmeyle ilgili. Ve bizi güzellerin ardından koşturan, çocuk yapmaya teşvik eden, yoldan çıkaran kendi içgüdümüzdür, sonradan, hevesimizi giderdiğimizde, bunlar olmamış kabul edilir, müstakbel doğurgan dişi kirli ilan edilip kendimizi temiz tutmak için küçümsenir.

Kadınlar her erkek için değil, ama eminim çoğu için, kızışmış dişi köpektir ve öyle de kalacaktır. Zaman zaman kullanılmalı ve de kötüye kullanılmalıdır, emre amade olmalı, ayrıca eve tıkılıp kalmalı ya da bir yerlere kaybolmalı. Özellikle de özgüvenli olmamalı ve hele güzel boyalı dudaklarında sigarayla dolaşmak hiç olmaz. Sorun çıkarmayacak, sesini kısıp oturacak, sürtük. Yoksa yumruğu yer, tam karnına. Taşıyıcı rahmine.

Yele saçlı adam kadınlar hakkında ne düşünüyordur, merak ediyorum? Olabilecek her konuda, otomatizm bu, her şeyden önce baş belası, yalnızca yazıda benimle ne yapacağını değil, şu ya da bu konuda ne düşündüğünü de merak ediyorum. Benim hakkımda ne düşündüğünü? Beni nasıl sınıflandırdığını? Acaba ona göre ben, diğerlerinin arasında sadece bir dokunulmaz, bir evsiz barksız mıyım, düşük biri, toplum örgüsünden kayıp gitmiş, çürümüş bir nesne, bir sosyal vaka mıyım? Ya da acaba benim daha önce nerede olduğumu kendine soruyor mudur. İlk günahtan önce. Belki de beni kahraman yaptı. Gülünç. Gülünç. Onun gözünde ben bir retçi, buyruğa uymayı reddeden biri olabilirim, gönüllü olarak kaydını sildirmiş biri, bir yaşam kaçağı, kaçak, kaçak köpek. Ya da özgürlüğü seçmiş, terhis olmuş bir asker, aklına daha iyi bir şey gelinceye kadar aylak aylak dolaşacak. Nöbet tutan biri ne işe yarar? Nöbetçi. Yoksa sokak mobilyası mı sayılırım. Acaba uzun süre yok olduğumda beni özlüyor mu. Köpeği beklediğimi bilemez tabii.

Köpekle birlikte olduğum zamanlar, adımlarımı ve hangi saikle attığımı hiç düşünmezdim. Ben onu dolaştırmak zorundaydım, köpek de kendine sürprizler yaratıyor, kendini eğlendiriyordu. Derdi sincaplarlaydı, galiba en çok da sincaplar başını belaya sokuyordu. Bir tanesini bulur bulmaz hızla fırlıyor ve takip avı başlıyordu. Tabii atik hayvanlar, onun erişebileceği mesafeden sadece ağaç gövdesinden yukarıya doğru kaçarak

paçayı kurtarıyor, yaprakların arasında kayboluyordu, köpek her seferinde şaşkın bakakalıyordu ağacın tepesine, oradaki narin yaratığa, sincap ona aldırış etmeden, alenen eğleniyordu. Ve köpek ağacın dibinde havlıyor, uluyor, ağlıyor, rahatsızlık gerçek ıstırap bağırtılarıyla yükseliyordu. Sincaplardan sonra en büyük sıkıntısı ördeklerdi. Boşuna olduğunu bilmesi gerekmesine karşın onlardan uzak durmayı beceremiyordu. Onları nasıl kovalıyor, nasıl kendini suya atıyordu, her mevsimde, kışın sıcaklık sıfır derecenin altında olsa bile. Kedilerin sözü bile edilmez, onlar tabii parmaklıklarla, ufacık kaçış delikleriyle ya da ağaçlarda kendilerini güvenceye almayı biliyorlardı. Açık alanda nadiren bir kedi yakalarsa, kediyle köpek âdeta karşılıklı burun buruna geliyorlardı, kedi sırtını kabartıyor, ikisinin de tüyleri dikelmiş, birisi hırlıyor, öteki tıslıyor, uzaktan sanki konferans veriyorlarmış gibi gözüküyordu, oysa bu çok gergin, dikkat kesilen ve harbe hazır bir bakışmaydı, kesin hipnoz sanki. Kedi, köpeği gerileten ve sonunda vazgeçiren yalandan bir pençe darbesi atıncaya kadar. Bu gibi durumlarda onun yapacağı tek şey haysiyetle çekilmekti. Hayvanat bahçesinde serbest otlaklarda kurumlu dolaşan alageyikleri ve geyikleri görünce, nasıl bir heyecan, nasıl bir ateş. Sincaplara gelince, tabii burada da şeytanlık yapıyorlardı, böylece ancak bütün gücümü vererek köpeği zapt edebiliyordum, günler sonra, taç yapraklarında kaybolmuş olan bir tepe forvetini hafızasına not ettiği belirli bir ağaca koşup giderdi, ki bu seyrek olmazdı. Köpeğim, köpek ve hayvanlar.

Geceyarısıydı, bir benzin istasyonunda durdum ve depoyu doldurduktan sonra köpeği serbest bıraktım. Koklayarak oradan uzaklaştı, ben de biraz yürümek için arkadan gittim. Birden onun geri kaçtığını gördüm, hayır sanki bir hava basıncı dalgasıyla taşınıyordu, *uçarak* geri geliyordu, ne olduğuna bakmak için oraya doğru hızlandım. Ortalık keskin yırtıcı hayvan kokuyordu ve

gerçekten de az sonra arkasında karanlıkta iki aslanın gözüktüğü parmaklıkların önündeydim, daha sonra benzincinin bu yırtıcı hayvanları atraksiyon olsun diye beslediğini öğrendim. Köpek daha önce hiç aslan görmemişti, ama koku temel korkuyla onu iliklerine kadar sarstı, hatta tasmalı olduğunda da uluyordu. Yatıp rüya gördüğünde başından geçenleri bir daha yaşıyordu. Ayakları sallanırken görüyordum onu, herhalde rüyasında koşuyordur, korku iniltilerini, hoşnutsuzluğu, hoşnutluğu, mutluluğu nefes alışından anlıyordum. Ördekler ve kuğular hariç öteki kanatlılar umurunda değildi. Köpekle birlikte olduğumda, zinhar heyecan yokluğundan şikâyetçi değildim. Keşke hiç ayrılmamış olsaydık.

Yazar peşimde olduğundan beri ne yapacağımı bilmiyorum. Resmini gördüğüm gazetedeki yazıda gerçek bir hikâye mucidi diye övülüyordu. Hikâye. Güldürmesin beni. Yaşam bir hikâyeye sığdırılamaz. Hikâyeler yaşama vurulmuş darbelerdir. Hikâye olmasın, özgeçmiş olmasın, eşkâl olmasın. Aranıyor afişi yalnızca suçluların olur, onlar itham edilir. Kamuya açık olmasın. Ben meçhul kalmak istiyorum. Ben hep meçhul kalmak istedim, evlilikte bile. Karım günü nasıl geçirdiğimi sorduğunda, "Nereden bileyim? Biliyor muyum ben? Bildiğim tek şey, aslında beni hiç ilgilendirmeyen, üstelik günümü çalan, o lanet dosyalarla, prosedürlerle boğuştuğum. Bugün havanın nasıl olduğunu bile bilmiyorum, her şeyden mahrum bırakıldım" diyordum. "O ya da bu telefon etti", "bu konuda konuşmak fuzuli, telefon edenleri tanımıyorsun ki. Gazeteyi ver," diyerek, gazetenin arkasına saklanıyordum. Karşılıklı teklifsiz sohbetlerimiz seyrek olurdu ve zamanla gittikçe seyrekleşti. Yalnızca arada sırada yatakta yakınlaşıyorduk. Böyle durumlarda, duygulandığım için ağlardım. "Neden ağlıyorsun? İyi değil miyiz, az önce iyi değil miydi?" Yanıt bulamıyordum.

Bende hep şöyle bir his vardı, yaşam ulaşılamaz bir şekilde yanımdan geçip gidiyordu ya da ben yaşamın yanında yan yollardan sallanarak gidiyordum. Karımın yanında gidiyordum ve pekâlâ öteki kaldırımda yalnız yürüyebilirim diye düşünüyordum, o denli yabancıydı bana. Ve ilk kez, bir terfi, mesleki ilerleme olanağı üzerine konuşmak için geldiğinde. Ben zaten bir tutsaktım, bir de ayrıca gardiyan mı olacaktım? Hiç kariyer hırsım olmadı. Tanınmadan kalmayı iyice güvenceye almak için daha ziyade tenzil beklerdim. Dosya yığınını sınıflandırıyordum, daha sonra halledilmesi için not düşülmüş kâğıtları damgalıyordum, bu arada kafamı dağıtıyordum. Arabayla gidiyorsak sohbet hemen tıkanıyordu, hayır, malzememiz tükeniyordu. Dikkatimi arabayı sürmede toplamış gibi yapıyordum, karım da somurtkan bir sessizliğe bürünüyordu. Ya da "Kafan tabii dalgın onun için benimle konuşmak istemiyorsun," diyordu. "Dalgın mı? Asla dalgın değilim," diyordum. "Sadece öyle kendi kendime enine boyuna düşünüp taşınıyorum. Bırak düşüneyim." Yapı olarak öyle az konuşan, asosyal biri değildim. Gülüp ağlamayı, dans etmeyi, patlamayı severdim, bir vesile, paylaşmaya değer bir şeyler olduğunda tabii. Bazen savaşı ve cesaret denemelerini hayal ediyordum. Çile çekmeyi. Alarmı, alarm hazırlığını. Firarı. Ya da açlığı. Görülmez oluncaya kadar açlık. Açlıktan erimek. Yok olmak. Ben de sonra kısa süre içinde yok oldum. Yazar ortaya çıkmadan önce, ben kendi meçhullüğümde oldukça mutluydum. Benim meçhul varoluşum. Zahiri varoluş? Önceki evlilik ve meslek yaşamım da, çok daha zahiri bir varoluş değil miydi? Eğer öyle bir şey varsa, o sahici, gerçek varoluş nerede peki? Kim kastediliyor, belli olmalı. Bu da anlamlı bir yaratılış olduğu varsayımına dayanır. Bir yaratan. Yazar karakterlerini kâğıt üstüne yerleştirdiği ve onları hayata bıraktığı zaman kendisini herhalde

cennetteki terzi[5] gibi görüyordur. Onları tasma takıp dolaştırır. Yalnızca sevgi meçhulden çekip çıkarır insanı, sevginin gözleridir onları geçici bir süre arzulu, mustarip ama her şeyden önce *gören* insan yapan. Yaşam dolu özel biri. Ve artık kararını ver, yaşa! Hafızam beni yanıltmıyorsa, ben hiç gerçekten sevilmek istemedim, en azından uzun süre. Seven gözlerde karşıma dikilen resimden, iç kimlik resminden nasıl hoşnut olabilirdim? Galiba kendimi aşka layık bulmuyordum. Yanılıyorsun, zannettiğin kesinlikle ben değilim, ben yalnızca bir ayna resmiyim. Yalnızca sessiz okşamalar, büyük beklentiler yok, yolda ya da genelevde karşı tarafa hiç direnmiyordum. Aşk için yaratılmamışım, çok fazla yontulmamışım...

Nasıl oldu da ilişkilere girip, böyle pervasız, evlenecek kadar kör olabildim? Gençlik hatası. Hafifmeşreplik. Aptallık. Bir babam olsaydı kusurlarımı gösterirdi. Yoksa kusurlar babasız olmakla, onun getirdiği dengesizlikle mi bağlantılı? Belki de babam bana sahte bir otoportre kakalayacaktı. Ya da bir üst imge. Yaşam boyu hiçbir otorite tanımadığım gibi, bir yol göstericiyle de tanışmışlığım yok.

Köşemde duruyorum, bir tür umacı görünümünde. Biliyorum, adım şu, soyadım bu. Bir eğitim gördüm ve çeşitli mesleklerde çalıştığımı da biliyorum. Ayrıca hâlâ evraklarım elimde. En iyi bildiğim köpek, ama gittikçe görüntüsü soluklaşıyor. Bu ya da başka görüntüleri kendimde sakladım, bu arada vitrin camının bana yansıttığı bugünkü resmi kesinlikle algılamaktan acizim. Doğru mu görüyorum yoksa görüntü mü bulanık di-

5 "Terzi Cennette", Grimm Kardeşler'in masalı. (ç.n.)

yorum? Kendime kayıp gitmiş sefil biri gözüyle bakamıyorum. Daha değil. Daha geçenlerde kısa devre optik kurbanı oldum. Uzaktan yazarın geldiğini gördüm ve saniyenin onda biri gibi kısa bir süre için kendimi gördüğümü sandım. Neden kendimi onda ikiliyorum? Ortak bir şeyimiz yok. O tanınmış biri, sahne ışıklarının önünde. Ben karanlıktayım. O bir kariyer geliştiriyor, gurur içinde. Ben hesaba alınmıyorum. Onunla kıyaslandığında, ben sosyal süprüntüyüm. Kaldırım taşı kenarına süpürülmüş. O benim selefim? Ben onun atığı? O sözlere şekil veriyor, hikâyeler bırakıyor. Benim hiç sözüm olmadı. Öğrenciyken hayal kurardım. Eve dolambaçlı yollardan gelirken ve köpeği dolaştırırken daha rahat nefes alacağım, daha fazla güzelliğin olduğu başka bir yaşam hayaline sığınırdım. Lirik heveslerim olmuş muydu? Hiç dile getirilmesine izin vermedim. Benim tutkum içsel boşluktu. Okuldayken beden dersinden, spor salonunda, barfiks ya da jimnastik atı ya da parmaklıkta yapılacak nefretlik jimnastikten önce koşu pistinde ısınmak ve hareket etmek için koşmaya başlardım. Beni ilgilendiren yer çekimi olmayan bir duruma ulaşmaktı, doğru bir duruş ve ritimle hareket ettiğinde beden bir kaç tur sonra, yorgunluğun söz konusu olmadığı, daha çok süzülen bir ilerlemenin olduğu, kendini unutmuş bir eklem mekanizması haline geliyordu. Beden dersi başlamadan önce koşu pistinde harika bir içsel boşluğa uçuyordum. Bisiklet sürerken de bazen benzer şekilde hissediyordum. Bunu nasıl adlandırmam gerektiğini bilmiyorum. Bedensizleşme? Bundan anlıyorum ki, çok ender sevda durumlarının dışında, benim çoğunlukla canım sıkılıyordu. Can sıkıntısı bedensel işkence belirtileri oluşuncaya kadar beni kemirebiliyordu. Bu durumlarda bende artık en ufak bir animus[6]

6 Jung'un ortaya attığı bir kavram. İnsanın doğuştan hiçbir deneyim kazanmadan atalarından miras aldığı ve ruhsal bir kalıtımla edindiği model, erkek benliği. (ç.n.)

kıvılcımı kalmıyordu. Ve insanlar canımı nasıl sıkıyordu. Galiba tur koşusunu iyileştirmenin ötesinde sarhoşluğa, vecde getirdiği için seviyordum. Azimli insanları küçümserim. Köpeğimle birlikte yolda giderken mırıldanıyordum: İpsiz sapsız dolaşıyoruz. Kimsenin düdüğünü çalmıyoruz. Hiçbir yükü ve hele hele dünyanın yükünü hiç taşımıyoruz. Vazifeşinasların etrafında muziplikler yaparak dolanıyoruz. Kokluyoruz ve hayal kuruyoruz. Yaşamış gibi ve mümkün olduğu kadar dolu dolu yaşamış gibi yapıyoruz. Canımız işe yaramaz olmak istiyor. Yaramaz, dublör, simülatör. Ağaçlara göre yaşıyoruz. Zırva. Sayıklıyor muyum? Bu düşünceye ama nasıl kapıldım? Uzun süredir bununla ilgili abstinens[7] sonrası düşünsel olarak eksikliği giderme ihtiyacı olabilir. Amnezi. Önce köpeği düşünmek, sonra da yazarı düşünmek beni kuruntulu yaptı. Düşünüyorum, öyleyse varım. Sayıklıyor muyum ne? Ateşlendim mi? Denir ki, ölüm karşısında bir hayat filminin ve özellikle de en erken evresinin aynen gözlerin önünden geçtiği söylenir. Ölüm karşısında? Bildiğim kadarıyla benim bir şeyim yok. Her şeyim eksik, yoksa sokağa düşmezdim. Benim gibi milyonlarcası işlerinden ve evlerinden sokağa atılıyor. Sürgünler, zorla göç, kamp, etnik temizlikler, kavimler göçü, artık sona eriyor. Ama milyonlarca insan defolu mal, morituri.[8] Ben de onlardan biriyim, aralarında bir çeşit simülatör, oportünist. Açıkçası hayattan gerçekten zevk almayı ve ona yakışır ciddiyeti, özellikle de dayanıklılığı asla beceremedim. Bu kusurlar için kökenimi neden olarak gösterebilirim. Ailevi bağın olduğu bir yuva yerine göçmen kuşlar istasyonu, bir otel. Nedenler aramıyorum,

7 Alkol, uyuşturucu, ilaç, seks ya da herhangi bir şeye bağımlılığı olanların, bundan yoksun tutulma hali. (ç.n.)

8 Latince "ölecek olan" anlamına gelir. Antik Roma'da gladyatörlerin imparatoru selamlama sözünü hatırlatır: "Ave Caesar, morituri te salutant", "Yaşa Sezar, ölecek olanlar seni selamlıyor." (ç.n.)

neyse o. Ama ne yapmam gerektiğini bilmiyorum. Yabancı lejyonu için çok yaşlıyım. Suçlu kariyeri için de çok miskin ve korkak.

Suçlular beni hep cezbetmiştir. Her şeyi tek bir karta oynamak, kazanmak ya da kaybetmek. Eğitim yerine, toplumda bir yer edinmeye hazırlanma yerine, hizmet etme yerine, başarı kazanma, yükselme yerine - hunharca kolaylaştırılmış çözüm. Ne istiyorsan, neyin hayalini kuruyorsan onu ele geçiriyorsun, gerekirse şiddetle. Har vurup harman savuruyorsun. Gizli, yasa dışı, riskli yaşıyorsun. Enselenirsen ihtişam bitiyor, en azından uzun bir süre için. Hücrede yaptığın hata üzerine kafa yorabilir ve sonrası için daha iyi bir sistem planlayabilirsin. Umut kirişi kırmak olacaktır.

Ben çocukken, bir gün sınıfa yeni biri girdi, birkaç yaş daha büyüktü. Yetiştirme yurdundan geliyordu. Biz çocuktuk, o yetişkindi. İyi huyluydu, yalnız okul hayatını ve sınıf ruhu denilen şeyi küçümsediği çok fazla hissediliyordu. Zapt edilmezdi. Onunla takıldım, bir süre onun uydusu oldum, o da buna izin verdi. Hakkında daha fazla şey bilmek istiyordum, ama o temkinli duruyordu, genellikle de benim ürkek sorularıma yanıt verirken. Bir gün yok oldu. Bir dükkânda soygun yapıp yeniden ortadan kaybolduğu söylendi. Geceleyin bir kere birlikte gidiyorduk. En karanlık dar sokakları seçiyordu. "Niye ışıklı yollardan gitmiyoruz, korkmuyor musun bu tekin olmayan yan yollardan?" "Korkmak mı? Neden? Karanlıkta seni kimse görmez ki." Öbür taraftan bakıyordu, izlenenlerin gözüyle bakıyordu.

Ben de her zaman büyük ana caddelerden uzak duruyorum. Çocukken sık sık mezarlığa giderdim. Salınan hiyaban boyunca yüksek akçaağaçların altından geçip, şimşir ağacı korkuluklarıyla çevrilerek tecrit edilmiş mezarların bulunduğu bölüme atardım kendimi. Bütün isimleri, bilgileri ve cennette kavuşmayı umut eden dokunaklı özdeyişleri ya da bu dünyayı öven mezar kitabe-

lerini okurdum. Çoğunlukla metfunların oval resimlerine bakardım. Zengin mezarları krallara layıktı. Burnumda çalılık ve çiçek kokusu, kulaklarımda topraktaki tırpan, havuzdaki suyun şırıltısı, böcek vızıltıları ve mezarlık ziyaretçilerinin ağır ölçülü adımlarla bastığı çakıl taşlarının çatırtısı; doğaya nakledilen ölüler diyarını, dünyevi işlerin önemsizliğine derinden ikna oluncaya kadar bir baştan bir başa yürüyordum. İyice hafifleyip aptallaşıncaya kadar kafamı mezarlık saçmalıklarıyla şişiriyordum. Mezarlık işçileri tüm mezarları düzeltip toprağı gelecek ölüler için hazırlarken merakla yanlarında duruyordum. Kadın işçileri seyrediyordum. Yabani otları kopartıp tırmıklamak ve dikimle, sulamayla ilgilenmekti işleri. Memnun gibi gözüküyorlardı. Asker mezarları art arda sıralıydı. Ama adları ve ölüm tarihleri birlikte yazılmıştı. Burası hikâyenin sonuydu. Hayatta kalanlar ister öyle düşünsün, ister düşünmesin, burada özgürlük, eşitlik, kardeşlik vardı. Burada barış vardı. Ama maalesef, köpeği yanıma alamamıştım.

Gazetede, geçmişte bir dizi firar gerçekleştirmiş ve halen yirmi üç yıldır hapiste olan bir mahkûmu okudum. Ona firariler kıralı deniyor. Kırkların ortasında. İlk kez on altı yaşındayken gençlik suçları nedeniyle birkaç ay gözaltına alınmış. On sekiz yaşında araba hırsızlığı ve haneye tecavüzden bir yıl. Kısa bir süre sonra benzer suçlardan otuz ay. Mâcon'da bulunan bu hapishaneden ilk kez kaçmayı başardığında henüz yirmisinde bile değil. Yeniden bir gasp sırasında yakalanıyor ve dört yıllığına hapishaneye geri dönüyor. Uzun kalmıyor, parmaklıkları testereyle kesip başka bir gasp yapıyor, tekrar içeri tıkılıyor ve on beş yıl ağır hapis cezasına mahkûm ediliyor, bu kez gece gündüz ışıkların söndürülmediği bir hücrede üç yıl tecrit altında en korunaklı bölüme konuyor. Yoga sayesinde dayanabiliyor. Duruşma sırasında sorgu hâkimesini rehin alıyor, elindeki tabanca sabundan yapılmış. Kaçakken gangster meslektaşının kız kardeşiyle tanışıyor, iş

birliği yapıyorlar, birbirlerini sevip evleniyorlar. Mutluluk uzun sürmüyor, polis onu tekrar yakalıyor. Bu kez karısı sansasyonel bir aksiyonla, bunun için pilotluk sınavını vermiş, helikopterle hapishane avlusundan kaçırıyor onu. Birlikte ortadan kayboluyorlar, güneyde kendilerini belli etmeden saygın bir çift olarak yaşıyorlar, ta ki paralar tükeninceye ve adam eski zanaatını yeniden kullanmaya kendini mecbur görünceye kadar. Banka soygunu. Silahlı çatışma çıkıyor, banka soyguncusunun kafasına bir kurşun isabet ediyor ve ancak hastanede geliyor kendine, felç olmuş. Tek başına hücresinde iradesini sonuna kadar zorlayarak yaptığı fizyoterapi egzersizleriyle hareketliliğini tekrar kazanıyor. Felçli bir mahkûm, kendi gücüyle yeniden hareket eder hale geliyor. Diriliş. Karısı için yapmış bunu. Karısının sevgi istekleriyle âdeta hayata dönmeye zorlanmış. İstekler onun gücünü aşmış olmalı, sevgi kale alınmıyor. Ayrılıyorlar. Nekahattaki adam beş yıllığına tecrite giriyor. Günün birinde kendisini hukuk öğrencisi olarak tanıtan bir yabancıdan mektup geliyor, hâkime olacak ve tutukluluğun psikolojik sonuçları üzerine sahih bilgiler öğrenmek istiyor. Mektuptan yazışma, yazışmadan onaylı bir dizi ziyaret, ziyaretlerden aşk hikâyesi ortaya çıkıyor. Aşkın gözü kördür, ama onların durumu yasa önünde körlük, kendi yönetiminde iki firar girişimi örgütlüyor, önceden olduğu gibi ikisi de helikopterle, ama bu kez pilotları rehin alarak. Kadın daha sonra hâkimin karşısında, otizmin sınırına dayanacak kadar yaralanmış olan sevdiği erkeğin görünüşüne dayanamadığını söylüyor. Çift otuz yıl hapsi göze alıyor. İkisi de birbirini seviyor.

Sorgulamada onu tanıyanlar aynı görüşteler: Adam duyarlı ve çok zeki bir insan, karşı konulamaz, çok sevimli bir kişilik. Zorba değil. Kimseyi öldürmemiş. Ayrıca bulunduğu durum Allah biliyor ya işlediği suça da değmemiş. Hayatında yalnızca kısa süre özgür kalmış. Bir kez elde ettiği özgürlükle ne yapacağını

bilmiyor muydu? Onun özgürlük güdüsü, özgürlük *hayali* böyle miydi ve bunun için mi hücreye ihtiyaç duyuyordu? Onun için hapishane yalnızca kaçmak için bir basınçlı kap olmuş, bir çeşit trambolin, kara yazı değil. Yetenekli bir zincir kıran, bir zincir kırma sanatçısı. Fail değil, anadan doğma firari.

Rüyamda yazarı gördüm, bana yaklaşıyordu, seremoniyle şapkasını kaldırıp ismini söylüyordu ve konuşmaya başlıyordu. O konuşuyor, ama ben onu duyamıyordum ya da dilini anlamıyordum. Dudaklarının oynadığını, arada bir güldüğünü görüyordum, yalnızca sözleri bana kadar gelmiyordu. Korkmuştum, oradan kaçmak istiyordum, ama kımıldayamıyordum, kök salmış gibi duruyordum, böyleyken paketten bir sigara çektim, dikkat dağıtmak için. Bana neyi açıklamak istiyordu? Panik içindeydim, bütün olanları tutuklama girizgâhı diye düşünüyordum. Ateş uzattı bana ve ateşin verilmesiyle hareketliliğim yine geri geldi. Yoldan çekilip oradan uzaklaştım. Daha sonraki rüya evresinde ikimizi uyumlu bir şekilde yan yana yürürken görüyorum. Tutuklandım mı, yoksa birdenbire iyi ahbap mı olduk? Onun yazar olduğunu biliyordum, gerçi bu kez başka gözüküyordu, bıyığı vardı, tasmalı bir köpeği tutuyordu. Köpeği tanıyorum, ismi neydi ya? İri siyah bir erkek köpekti, gördüğüm kadarıyla munis bir hayvan. Onu okşamak istiyordum, ama her elimi başına yaklaştırdığımda hırlıyordu. Yazar rahatlatıcı bir şekilde "İyi huyludur, korkmayın. Kesinlikle ısırmaz," dedi. "Belki bana bir şey yapmaz, ama beni korkutuyor," diye cevap verdim. Yazar güldü. Güldü mü? Birden üstümde hiçbir şey yok, beyefendinin ve köpeğin yanında çıplak yürüyordum, utanç verici. Bıyıklı benden köpeği tutmamı rica etti, bizim resmimizi çekmek istiyordu, makineyi çıkarmak için elini cebine soktu. Oradan kaçmaya cesaret edemiyordum, korkudan, köpek beni yakalayabilirdi. Köpeğe bağlanmıştım, bağırdım. Bağırarak rüyamdan uyandım.

Yazardan bıktım. Dikilip durmaktan bıktım. Bekler halde olmaktan bıktım. Köpekten bıktım. Gazetelerden bıktım. Çok uzun zamandır aşktan bıktığım gibi. İnsan beyefendi (ya da köpek), bırak bitsin diye bağırmak istiyor. Ya da artık başka bir yerde (başka bir şekilde) tutunmak mümkün mü? Kamptan kurtulanların dışarıda intihar ettiklerini duydum. Cehennemden kurtulan, dışarıda güvendeyken kendini öldürüyor. Kamp ya da hapishane insanın içindedir, aynı özgürlük gibi ya da belki dibe vurmuş, hücre hapsinde zincirlenmiş, etrafı duvarlarla çevrilmiş bile olsa, firariler kralının içindeki ona duyulan o dindirilmemiş derin susuzluk gibi. Demektir ki, hapishanede olanın dışarıda da uzun süre hapishane kokusu burnundan gitmez. Hapishane arkadaşları birbirinin kokusunu alır. Hiç hapishaneye girmedim ve bununla birlikte hep kaçtım. Neden kaçtım? Çok seçici miyim? Bugün düşünüyorum da boğazıma kadar özgürlüğün içindeyim, neden hiç özgürlüğün tadını doğru dürüst alamadım? Ben bir sokak serserisiyim. Ne anlamı var, başıboş dolaşmak bana ne ifade ediyor? Sanırım tek şey umuyordum: Bir yaşam görüşü kazanmak. Yeteri kadar etrafımı kolaçan edersem, çoğu kişinin günlük yaşamının büyük donuk işleyişinde kendimi yeteri kadar törpüleyip yontarsam, bir yaşam görüşünün kayan bir yıldız gibi bana düşeceğini düşündüm. Böyle olsaydı, kurtulur muydum? Yerleşik olsaydım? Bir hikâyem olsaydı belki nerede durduğumu bilirdim. Her şey hayal ürünü. Özgürlük hayalini tutuşturacak kıvılcımı olduğu sürece, firariler kıralı için hücre kesinlikle esaret yeri değildir. Beyefendi (ya da köpek) devam etmem için bana yetecek kadar hayal verin. Tebdili mekâna ihtiyacım var. Şehirden bıktım. Beni düşünen, peşime takılmış yazar da istemiyorum. Adieu. Ben düşünmek için değil, yürümek için yaratılmışım.

Artık yazar olduğunu bildiğim "sanatçı"nın yanına yanaştım ve "Sizi rahatsız ettiysem özür dilerim. Sizden bir şey dilenmi-

yorum, ben dilenmem, sadece size bir şey sormak istiyorum. Gazetede sizin resminizi gördüm ve sizin yazar olduğunuzu öğrendim. Ve çok sık karşılaştığımız için benimle ilgilendiğiniz, beni araştırdığınız izlenimi edindim, galiba beni yazmaya niyetiniz var diye düşündüm. Yoksa beni yazmayı düşünmüyor musunuz?" dedim. En ufak bir tereddüt göstermeden "İtiraf ediyorum ki," diye yanıt verdi yazar, "dikkatimi çektiniz ve beni meraklandırdınız. Sizi dururken, önümden geçerken görüyorum, sanırım sokakta yaşıyorsunuz, ama kesinlikle acınacak bir görünüşünüz yok. Sigara içiyorsunuz, kendi kendinize gülüyorsunuz, düşünceli görünüyorsunuz. İçmiyorsunuz da, en azından ben, gücenmeyin ama, sizi hiç elinizde bir şişeyle görmedim; kimseyle konuşmuyorsunuz ve yine de mutsuz görünmüyorsunuz. Bu durum birilerini rahatsız edebilir, özellikle de benim gibi, yazı işlerine alkol bağımlısı gibi müptela, bu yüzden çalışma tıkandığında kesinlikle ne gerek var demeyen, hem de çok sık esiri olan birini. İnsan yazı yazmak ister, yazamaz, yaşamak ister, engellendiğini hisseder, ilerlemeyen bir işe zincirlenmiştir. Siz benim için canlı bir modelsiniz. Onun gibi özgür olsam diye düşünüyorum ara sıra. Hayır, sizi yazmaya cesaret edemem, bana inanabilirsiniz." O sırada güldü. Bana mı gülüyormuş gibi geldi. Güldü mü? "Bunu duyduğuma sevindim. Şunu bilin ki, peşimde olduğunuz kuşkusu beni gerçekten panik içinde bıraktı. Az kalsın avarelik özgürlüğümü kaybediyordum ve ona dahil olan düşüncesizliği de, daha doğrusu düşünme sorumsuzluğunu, aynı şey değil, çünkü uykuda bile düşünmeden kimse yaşamıyor. Evet, kaldırım eskittiğim gibi, boş gezenin boş kalfasıyım. Nasıl olursa ya da olacaksa öyle yaşıyorum, gittiği yere kadar. Ayrıca kaç zamandır ilk kez sohbet ediyorum. Madem başladık, bunu bir bardak şarapla sürdürebiliriz." *Rubis*'e gittik, şarap barı, barda duruyoruz ve barda öyle dikilirken barın arkasındaki camda yansıyan

çökmüş yüzümü, sefil görüntümü ve onu, şapkasının altından fırlamış saçlarıyla, ağızlıklı uzun sigarasıyla "sanatçıyı" gördüm, birbirine hiç denk olmayan bir ikili, gerçi vücut yapılarımız aynı, ama tek ortak yönümüz bu, içimi utanç duygusu ve büyük bir sıkıntı kapladı. Bu biz miydik, yoksa hepsi tamamen benim kurgum muydu? Şarap içiyorduk, şarapla kafayı bulmuştum, tabii alışkın değildim. Suskunlaştım, bu benim her zamanki huyum, yanımdakini unuttum, görmedim, gidişini duymadım, kafam başka yerdeydi. Kalkıp çıktım, kısa sürede kendime geldim, eve gitmem lazımdı. Eve mi, Fritz? Kendimi yola attım. Sokaklar canlanmıştı, insanlar sandviç büfelerine, kahvelere koşturuyorlardı. Eski köşemde durdum. Havaya baktım. Orada sotaya yatmış biri gibi duruyorum. Orada öyle duruyorum. Vakit öğle.

Bu ben miyim, yoksa hayal mi görüyorum? Evin kapısını açıp samimi aile kokularının olduğu yuvaya dönmeye, yetişkinlerin çocuğu lokma lokma yiyip yutmak için beklediği eve, yuvaya girmeye karar vermeden önce biraz daha dikilip duran o çocuk ben miyim? Hayal mi görüyorum? Ve havada akordeon sesi var, körüğün kesik kesik solumasını ve panayır müziği gibi hasret uyandıran, baştan çıkarıcı dönüşleri duyuyorum. Bu sesleri öyle iyi tanıyorum ki. Sanki doğduğum zamandan beri kulaklarımda. Akordeon? Hangi zamanda yaşıyorum ben? Şimdi de bir ambulans ya da hapishane arabasının sirenleri karışıyor org hıçkırıklarına. Daha iyi. Kulağımı verdiğimde dalga kırılmaları gibi gümbürdeyerek soluyan şehri duyabiliyorum. Bir sigara yakıyorum. Gözlerimin önünde her şey bulanık. Şaraptan olmalı. Parka gidip biraz kestireceğim. Yazar peşimde olsaydı. Onun meramından, endişelerinden bana ne. Şişeyi alıp artık ötekiler gibi alkolik mi olayım. Alkole ihtiyacım yok benim. Sersemlik halinden bıkmışım. Yalnız sonum karda gelmesin. Neden kar? Köpek nasıl severdi karı. Nasıl sıçrayıp oynardı, burnuyla karı

kazar, karı yiyip tükürürdü, karda nasıl yuvarlanır ve gözleri kıpkırmızı oluncaya kadar sarhoş gibi etrafta koşturup dururdu.

Yola çıkmam lazım. Nereye olduğunu bir bilsem. Nereye olduğu fark etmez. Ben bir gezginim. Kibirden mi gezgin oldum? İnsanlardan, hayatı küçümsemekten. Kendime bir bank bulacağım. Köpek olsaydı arkamda. Köpeksiz de yaparım. O masanın altına yatar ve nihayet bir şeylerin olması için efendisinden gelecek bir işaret bekler. Ona burada bekle, bekle dedim. O da beni bekledi. Ben de sessiz patilerimle oradan sıvıştım. Diğer herkese yaptığım gibi. Sadece akordeonun sesi kesildiği zaman. Tekrarlıyor bu. Bir zamanlar kafamın içinde sürekli çan sesleri duydum ya da daha âlâsı bir zil sesi ki, doktora koşturuncaya kadar günlerce gitmedi. Kafanın yeniden rahatlaması nasıl bir kurtuluşmuş. Ve sonra önümde uzanan hayat öylesine baştan çıkarıcıydı ki. Hemen kendimi bütün rezilliklere hazır hissettim. Rezillikler? Özgürlükten bıktım. Yola çıkacağım. Tebdil-i mekana ihtiyacım var. Koş köpek!

Paris, 1997-1998

"Canto'yu okudum ve anladım. Sizi kutluyorum ve yeteneklerinizden dolayı sizi kıskanıyorum."

MAX FRISCH, *kutlama telgrafı, 1963*

Alman dilinin yaşayan en büyük yazarlarından Paul Nizon, Bernhard ve Handke düzeyinde bir biçeme sahiptir. Edebiyatı "özgürce seçilmiş varoluşsal bir görev" olarak gören, biçimsel özgürlüğe her şeyden çok önem veren, sanat tutkunu bir kent gezgini olan Nizon, günümüzde yazınsal tür haline gelmeden çok önce, kurgulanmış özyaşamöyküsü olarak tanımlanan "öz-kurgu" (auto-fiction) biçimini yenilikçi romanlarında kullanmaya başlamıştır.

Köpek, Céline'i, Henry Miller'ı, *Bulantı*'nın Roquentin'ini anımsatan tavrıyla, kökten bir kırılmanın, geri döndürülemez bir uzaklaşmanın serinkanlı ve şiirsel anlatımıdır. Yoldan çıkmış, ailesini, köpeğini, gönül ilişkilerini terk etmiş, toplumsal yaşamın tüm değerlerine sırtını dönmüş bir sokak serserisinin hikâyesidir bu. Gün boyu kaldırımlarda sürten, çevresindeki marjinal, dışlanmış tipleri inceleyen ve sürekli eski yaşamını, köpeğini, ilişkilerini anımsayan anti-roman kahramanı, yaşamın ve yazının anlamını, mutlak özgürlüğü, kesif yalnızlığı umutsuzca arayışı boyunca, yazarı derinden etkilemiş en öznel temalar aracılığıyla kendisinin yöntemli bir araştırmasına girişir, dünyanın duyusal izlenimlerine müthiş bir dikkatle tanıklık eder.

"Onun günlükleri bir nehir gibidir, bunlar (Paris'i dolaşarak tarayıp biriktirdikleri) akıp gider ve hikâyelere, roma[illegible] girdiğinde, o bu nehirden, karakter adaları ya[illegible] ifade budur. Çok güzel bir tanımlama. Karakter [illegible] (Hikâyelerinde) bol özgürlük ve netlik vardır, bu[illegible] için onu bazen kıskanırım. Erkeklik de vardır, bunun için de kıskanırım.

PETER HANDKE

₺ 12.00

EVEREST

www.everestyayinlari.com
/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

9 786051 850009